

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

TEJA VOLK

Lastnosti leksike s področja šolske pedagogike

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

TEJA VOLK

Lastnosti leksike s področja šolske pedagogike

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Andreja Žele

Študijski program: Slovenistika – D

Ljubljana, 2013

Zahvala

Zahvaljujem se izr. prof. dr. Andreji Žele za pomoč in vodenje pri izdelavi diplomskega dela.

Hvala staršem, da so mi omogočili študij.

Izvleček

Področje šolske pedagogike je vpeto v nenehno dopolnjevanje in spreminjanje s strani državne in šolske politike. Ker je to področje, s katerim smo v stiku vsaj enkrat v življenju – v času vzgojno-izobraževalnega procesa, ima to velik vpliv tudi na pedagoško leksiko. Ta zaradi pogoste rabe tako v vsakdanjem življenju kot v sredstvih javnega sporočanja prehaja iz strokovne v bolj splošno, širšo rabo.

Diplomsko delo obravnava besedotvorne in pomenotvorne lastnosti leksike s področja šolske pedagogike. Nabor uporabljenih leksemov izhaja iz dveh različnih virov, ki omogočata primerjavo terminologije tako v strokovni kot tudi v publicistični oz. praktičnosporazumevalni rabi. Analiza leksike prikazuje najpogostejše besedotvorne postopke in odkriva zelo pogosto rabo stalnih besednih zvez v pedagoški vedi. Pomenotvorni del se osredotoča na pomenska razmerja znotraj leksemov in obravnava strokovne besedne zveze, ki so nastale z metaforičnim ali metonimičnim pomenskim prenosom. Enopomenskost termina velja samo za področje znotraj ene stroke, na kar kažeta tudi procesa determinologizacije in terminologizacije, saj se pomen lahko razširja ali oži, to pa pomeni, da termini prehajajo iz terminološke leksike v splošno oz. iz strokovnih besedil v besedila namenjena širši javnosti. S primeri iz besedil bo prikazano pomensko posploševanje izhodiščnih terminov ter širitev uveljavljenih terminov tudi na druga strokovna področja z vidika širše terminološke rabe.

Ključne besede: šolska pedagogika, besedotvorje, pomenotvorje, leksikalizirana metafora, leksikalizirana metonimija, terminologizacija, determinologizacija.

Abstract

Government and school policy are constantly changing and making additions to the field of school pedagogy. Since it is a field we are in contact with at least once in our lives (during the educational process), it also has a major influence on the educational vocabulary. Due to its common and frequent use in everyday life as well as in the media, educational vocabulary passes over from professional to a more general, broader use.

The diploma thesis explores word formation and sense formation properties of vocabulary in the field of school pedagogy. A set of lexical items used comes from two different sources which allow the comparison of terminology in both the professional as well as in journalistic or general use. The vocabulary analysis shows the most common word formation processes and reveals a very frequent use of fixed word phrases in educational science. Sense formation section focuses on the semantic relationship within the lexical items and discusses pedagogical terms that have emerged from the metaphorical or metonymic semantic transfer. Monosemy of the term applies to the area within one discipline only, which is also indicated by the processes of determinologisation and terminologisation. Meaning can be expanded or narrowed down, therefore, the terms move from terminological vocabulary to general and from scholarly text to the text intended for general public. Examples from the text will illustrate semantic generalization of original terms and the expansion of established terminology to other fields of expertise as well.

Key words: school pedagogy, word-formation, sense-formation, lexicalized metaphor, lexicalized metonymy, terminologisation, determinologisation.

Kazalo vsebine

1 Uvod	1
2 Namen in raziskovalne metode	2
3 Leksem – zgradba in pomen	4
3.1 Zgradba leksema	4
3.1.1 Tvorjenke	4
3.1.1.1 Nesistemska tvorjenost	6
3.1.2 Terminološke stalne besedne zveze	7
3.2 Pomeni leksemov	8
3.2.1 Pomenske sestavine	9
3.3 Značilnosti terminološke leksike	10
3.3.1 Pomenska širitev oz. ožitev terminološke leksike	11
3.3.1.1 Leksikalizirani metafora in metonimija	12
3.3.1.2 Terminologizacija in determinologizacija	14
4 Opredelitev šolske pedagogike	16
4.1 Značilnosti terminologije v pedagogiki	17
4.1.2 Vplivi na sodobno pedagoško terminologijo	19
5 Analiza pedagoške leksike	20
5.1 Razlaga leksike in načini rabe	21
5.2 Besedotvorna analiza leksike	25
5.1.2 Nesistemske tvorjenke	27
5.2 Pomenotvorna analiza leksike	27
5.2.1 Metaforični pomenski prenosi	27

5.2.1.1 Metaforično jedro	28
5.2.1.2 Metaforično določilo	29
5.2.2 Metonimični pomenski prenosi	30
5.2.2.1 Metonimično jedro (skup)	30
5.2.2.2 Metonimično jedro (sklopi).....	30
5.2.3 Terminologizacija leksike.....	31
5.2.4 Determinologizacija leksike	34
6 Sklepne ugotovitve	44
7 Zaključek.....	46
8 Literatura in viri.....	47

1 Uvod

Razvoj tehnologije in nova znanstvena odkritja vplivajo na spremembe v svetu, vzporedno s tem pa prihaja do potreb po novih poimenovanjih v jeziku. Da bi jezik zadostil komunikacijskim potrebam, sproža pomenotvorne zmožnosti, to pomeni, da nastajajo nove besede ali novi pomeni v obstoječih besednih oblikah. Besedotvorni in pomenotvorni pojavi so značilni tudi za terminološki jezik, saj se ta v skladu z razvojem nenehno obnavlja in dopolnjuje.

Na področju pedagogike se v zadnjih desetletjih dogajajo številne spremembe, kar vpliva tudi na strokovno izrazje. Leksika s področja šolske pedagogike doživlja spremembe predvsem zaradi vpliva informacijsko-komunikacijskih tehnologij na učenje. Tudi spremembe v šolski politiki in nenehno iskanje ustrežnejših rešitev v vzgojno-izobraževalnem sistemu povzročajo prevzemanje in uveljavljanje novih idejnih zasnov, ki posledično vplivajo tudi na razvoj obstoječe strokovne leksike.

V okviru diplomskega seminarja v letu 2011 sem pri red. prof. dr. Adi Vidovič Muha skupaj s kolegico Barbaro Fortuna zagovarjala nalogo z naslovom *Izvor terminologije s področja pedagogike in andragogike*, ki mi je služila kot povod in ideja za temo mojega diplomskega dela. Ob dvopredmetnem študiju slovenščine in pedagogike sem bila ves čas v stiku s pedagoško leksiko in sem ob tem spoznavala njeno specifiko.

Šolsko izrazje se je začelo razvijati že zelo zgodaj, v času antike, vendar pa se je pedagogika kot samostojna veda uveljavila šele veliko kasneje, in sicer v začetku 19. stoletja. Pred tem se je pedagoška teorija uveljavljala zlasti skozi filozofijo, na njen razvoj pa sta imeli velik vpliv zlasti psihologija in sociologija. V sodobnem času računalništva in spletnih tehnologij se pedagogika povezuje tudi z informatiko in na podlagi kompetenčno usmerjenega šolskega sistema celo z ekonomijo. Ker je pedagoška veda izrazito sintezna, saj se je utemeljila na podlagi drugih ved, se to odraža tudi v njenem strokovnem izrazju.

Diplomsko delo je razdeljeno na štiri večje sklope. Začenja se z uvodnim delom, kjer so predstavljeni raziskovalni nameni in metode dela, nato sledi teoretični del, v katerem sta opredeljena zgradba in pomen leksemov, predstavljeni so

besedotvorni postopki tvorjenk, stalne besedne zveze, leksikalizirani metafora in metonimija ter postopka terminologizacije in determinologizacije. Posebej je definirano področje šolske pedagogike, v katerega sta vključena tudi razvoj in problematika slovenske pedagoške terminologije. Tretji sklop zajema raziskovalni del, v katerem je zbrana pedagoška leksika analizirana z besedotvornega in s pomenotvornega vidika. Glede na pretvorbno vrednost obrazilnih morfemov so določene vrste tvorjenk, analizirani so metaforični in metonimični prenosi v besednih zvezah, opredeljeni pa so tudi postopki determinologizacije oz. terminologizacije leksike. Četrty sklop zaokroža delo s sklepnimi ugotovitvami analize in nudi v predlog še nerazrešene dileme, ki odpirajo možnosti za nadaljnja raziskovanja v tej smeri.

2 Namen in raziskovalne metode

Osrednji namen diplomskega dela je opredeliti leksikalne značilnosti sodobne terminologije v šolski pedagogiki, ugotoviti katere besedne vrste se izpeljujejo in kateri besedotvorni postopki so v strokovnem izrazju najpogostejši. Pomenotvorna analiza ima namen predvsem ugotoviti, kako potekajo metaforični in metonimični pomenski prenosi v terminoloških besednih zvezah in ali se leksemi pomensko posplošujejo v smislu razširitve pomena ter do katere stopnje se leksika determinologizira.

Na zbrani leksiki s področja pedagogike je bila v prvem delu opravljena besedotvorna analiza, nato pa še analiza v okviru pomenotvornih zmožnosti leksike. Besedotvorno so leksemi najprej opredeljeni glede na pretvorbno vrednost obrazilnih morfemov, podani so njihovi besedotvorni vzorci in besedotvorne vrste. Besedotvorni del raziskave je namenjen predvsem ugotavljanju besedotvornih vrst in razlikovanju besedotvornega s slovarskim pomenom.

Pomenotvorni del raziskave zajema več področij. Najprej je leksika opredeljena glede na sintagmatski oz. paradigmatski vidik; obravnavani sta leksikalizirani metafora in metonimija, nato pa so leksemi razvrščeni glede na pomenske

razširitve ali pomensko ožjenje, na primerih iz besedila so prikazane stopnje determinologizacije oz. terminologizacije.

Pedagoška leksika je bila zbrana iz dveh virov, in sicer iz strokovno-znanstvene revije *Sodobna pedagogika* ter časopisne priloge *Ona*. Oba vira sta bila izbrana z namenom, da bi omogočila primerjavo leksike v besedilih, ki so na eni strani namenjena širšemu krogu bralstva, na drugi strani pa zgolj stroki s področja pedagogike.

Sodobna pedagogika je strokovna pedagoška revija, ki jo izdaja Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije v Ljubljani. Vsaka številka revije je tematsko obarvana, zapolnjujejo pa jo tudi tri stalne rubrike: *Iz prakse*, *Poročila*, *ocene in S knjižne police*. Revija objavlja znanstvene in strokovne članke s širokega spektra pedagoške tematike, kot so npr. pismenost, medijska vzgoja, potek pouka, kurikularna prenova, vseživljenjsko učenje ipd.

Ona je tedenska priloga *Dela* in *Slovenskih novic*, njeno podaljšano ime oz. podnaslov je 'živeti kot ženska'. Tematski sklopi v *Oni* so intervjuji (poglobljeni intervjuji z osebami z najrazličnejših področij javnega življenja), moda, kozmetika, zdravje, kolumne znanih oseb, teme širšega družbenega interesa (šolstvo, zakonodaja, aktualno dogajanje), družabni dogodki, kulinarika idr. Na svoji spletni strani je opredeljena kot vodilna ženska revija pri nas. Enkrat letno, običajno avgusta ali septembra (v času začetka novega šolskega leta) revija pripravi tematsko središčno prilogo (v letu 2012: *Naš šolar*), ki je posvečena podrobnejši obravnavi izobraževalne in vzgojne problematike.

Izbrana je bila terminološka leksika, ki je reprezentativna za področje šolske pedagogike, predvsem je bil poudarek na novejši pedagoški leksiki. V analizo sta bila vključena celotni letnik 2011 strokovne revije *Sodobna pedagogika* (pet števil) in celotni letnik 2012 revije *Ona* (52 števil). V reviji *Ona* so bili upoštevani zgolj članki, ki so se nanašali na šolsko tematiko. V besedilih obeh revij so se največkrat pojavljali leksemi *učenec*, *šola*, *znanje*, *učitelj*, *učenje*, *vzgoja*, *izobraževanje*, ki pa niso bili vključeni v raziskovalni del, saj se le-ti pojavljajo na ravni vsakdanjega govora in predstavljajo del splošne leksike slovenskega jezika. Analiza se osredotoča predvsem na terminološko leksiko s področja šolske pedagogike, ki je največkrat prisotna v besedilih omenjenih virov.

3 Leksem – zgradba in pomen

A. Vidovič Muha v *Slovenskem leksikalnem pomenoslovju* (2000) opredeljuje leksem kot temeljno poimenovalno enota jezika. Izrazna podoba leksema ni prekrivna s pojmom besede, saj zajema tudi stalne besedne zveze. Leksemi so lahko eno- ali večpomenski, terminološka poimenovanja znotraj ene stroke pa sodijo pretežno med enopomenske lekseme¹.

3.1 Zgradba leksema

Po zgradbi je leksem lahko beseda ali stalna besedna zveza; besede sestavljajo morfemi, stalne besedne zveze pa besede. Morfemi so najmanjše pomenske enote jezika. Glede na vrsto pomena jih je mogoče ločiti v dve skupini, in sicer na korenske in slovnične, pri tvorjenkah se pojavljajo tudi obrazilni morfemi (prav tam: 24).

Večbesedni leksemi (stalne besedne zveze) so lahko priredni ali podredni. Strokovni termini so v veliki večini samostalniški s pridevniškim prilastkom. Kot sestavina samostalniških besednih zvez z vrednostjo leksema in potencialno terminološkostjo se lahko uveljavlja vrstni pridevnik oz. tudi tisti s svojilnorodilniško pretvorbo (večinoma iz roditeljske množine), npr. *programski jezik*.

3.1.1 Tvorjenke

Besede so lahko tvorjene ali netvorjene. Tvorjenka (Vidovič Muha 2011: 322) je sestavljena iz besedotvorne podstave (BPo) in obrazila (O); obrazilo je lahko eno-, dvo- ali večmorfemsko. Pretvorbena varianta tvorjenke je skladenjska podstava (SPo), ki je podredna besedna zveza (priredna je samo v primeru zloženek z medponskim obrazilom). Strukturo SPo lahko zapišemo v obliki x_1/x_2 ali x_2/x_1 , pri čemer je x_1 jedro SPo in x_2 njegov razvijajoči oz. dopolnjujoči del. Vidovič Muha tvorjenke deli glede na pretvorbno vrednost obrazilnih morfemov, kar pomeni, da

¹ V terminološki leksiki praviloma velja načelo enopomenskosti v okviru ene stroke, vendar se zaradi pojava terminologizacije in determinologizacije to načelo relativizira. V nadaljevanju so prikazani primeri večpomenskosti v terminološki leksiki.

je »glede na to, katera sestavina skladenjske podstave od omenjenih treh – jedro, odvisni del, samo slovnični pomen – se pretvarja v obrazilo, mogoče ločiti tri strukturne tipe podredne skladenjske podstave, ki jih označimo z (a) do (c), in en tip iz priredne, označen s (č).« (prav tam: 27)

Pri tvorjenkah tipa (a) se v priponsko obrazilo pretvarja jedrni del SPo in njen slovnični pomen. Med tvorjenke tega tipa uvrščamo tvorjenke, ki so nastale z navadno izpeljavo, iz predložne zveze ali pa z medponsko-priponskim zlaganjem.

Navadne izpeljanke (a_1) so lahko tvorjene iz glagola, pridevnika ali samostalnika. V nejedrnem delu SPo (x_2) je predmetnopomenska beseda, obrazilo je enomorfemsko priponsko. Primera navadnih izpeljav: *uči-telj* ← [tisti, ki] uči [-ø], [] → uči-, -telj; *izobraz-ba* ← [to, kar] izobraz [-i], [] → izobraz-, -ba.

Tvorjenke iz predložne zveze (a_2) imajo v SPo predmetnopomensko besedo vedno v predložnem sklonu. Zanje je značilna dvomorfemskost obrazila; v pripono se pretvarja jedro z ustrezno vezniško besedo, v predpono pa predlog z ustrezno sklonsko končnico, kot na primer: *ob-šolski* ← [tak, ki je] {ob} šol{-i}, [] → -ski, { } → ob-, -šol-.

Medponsko-priponske zloženke (a_3) imajo dvomorfemsko medponsko-priponsko obrazilo. Podstava medponskega morfema nastane kot pretvorba stavčnega razmerja, priponski morphem pa nastane iz pretvorbe jedra SPo in njegovega stavčnega razmerja, kot npr. *učn-o-snov-en* ← [tak, ki je v povezavi] {z} učn{-o} snov{-jo}, [] → -en, { } → -o-, učn-, -snov-; *srednj-e-šol-ski* ← [tak, ki je v zvezi] {s} srednj{-o} šol{-o}, [] → -ski, { } → -e-, srednj-, -šol-.

Tvorjenke tipa (b) so medponskoobrazilne zloženke. V medponsko obrazilo se pretvarja slovnični pomen SPo, ki izraža podredno razmerje med dvema samostalnikoma, npr. *zob-o-zdravnik* ← zdravnik {za} zob{-e}, { } → -o-, zob-, -zdravnik ali pa mlajše zloženke, kot je npr. *golf-ø-igrišče* ← igrišče {za} golf{-ø} → -ø-, golf-, -igrišče.

V tretji skupini tvorjenk, v tvorjenkah tipa (c), se v obrazilo pretvarja odvisni del SPo. Delimo jih v dve skupini, in sicer na modifikacijske izpeljanke in sestavljenke. Pri modifikacijskih izpeljankah (c_1) se v priponsko obrazilo pretvarja odvisni del SPo, v besedotvorno podstavo pa predmetnopomenski del, npr. *prvošol-ček* ← [majhen] prvošolec, [] → prvošol-, -ček.

Enako je pri samostalniških in pridevniških sestavljenkah (c_2), kot npr. *nad-učitelj* ← [višji] učitelj, [] → nad-, -učitelj. V predponsko obrazilo se pretvarjajo pravi vrstni pridevniki, spol motivirajočega samostalnika pa ostaja nespremenjen.

Tvorjenke tipa (č) so priredne tvorjenke s strukturo SPo $x_1 + x_2 + x_3 + \dots$, torej je zanje značilna številčna nedoločenost predmetnopomenskih besed, v obrazilo pa se pretvarja pretvorba prirednega razmerja, kot npr. *vzgojno-izobraževalni* ← vzgojni {in} izobraževalni, { } → -o-, vzgojn-, -izobraževaln-.

3.1.1.1 Nesistemska tvorjenost

Dela novih tvorjenk (s prevzetimi sestavinami) ni mogoče vključevati v slovensko pretvorbno besedotvorne zakonitosti. Pogosti so pojavi poenobesedenja oz. univerbizacije, kratičnih poimenovanj, zelo hitro naraščajoče pa so tudi nove tvorjenke s podstavami *eko-*, *bio-*, *e-*, *evro-* ipd. (Žele 2007: 131). Z razvojem interneta se je pojavil nov vzorec tvorjenja besed, »in sicer tvorjenk z enoglasovnim krnom, ki bi jih lahko imenovali e-tvorjenke².« (Logar 2005b: 122)

A. Vidovič Muha (2012: 296) tovrstne tvorjenke uvršča med zloženke z nadomestnimi oz. s prevzetimi sestavinami SPo, za katere velja, da določujoči člen ni vedno pretvorba samostalnika.

N. Logar nesistemske e-tvorjenke utemeljuje na podlagi primerjave z medponskoobrazilnimi zloženkami, kjer ugotavlja, da gre pri podstavi medponskoobrazilnih zloženek za samostojno besedo (npr. *C-vitamin*; *C-* je samostalniška beseda), medtem ko »podstava *e-*ja pa ni *e*, temveč *elektronski* (pri *m-* *mobilni* itd.).« E-tvorjenke torej nimajo obrazila, saj zanj ni podstave, kar je tudi glavna razlika, ki jih ločuje od medponskoobrazilnih zloženek. »V tem, torej v neobstoju obrazila, pa so e-tvorjenke podobne kraticam, katerih podstavna beseda ali zveza je krnjena, krni pa so nato združeni.«

Kratice³ in izkratične tvorjenke sodijo v skupino nesistemskih tvorjenk, ker jim ne moremo določiti besedotvorne podstave in obrazila (niti ne moremo pri njih govoriti o SPo), poleg tega so kot tvorjenke nepredvidljive (se ne ravnaajo po

² Z enoglasovnim krnom tudi primeri tvorjenk z morfemom *m-* (>mobilni), kot npr. *m-poslovanje*, *m-zabava*, *m-bančništvo*.

³ V šolski pedagogiki se tudi pojavljajo kratice kot odraz jezikovne gospodarnosti pri večbesednih leksemih, npr. NPZ (> nacionalno preverjanje znanja), OIV (> obvezne izbirne vsebine).

določilih pretvorbenega postopka), čeprav N. Logar (2005a: 222) ugotavlja, da je najpogostejši vzorec tvorjenk ta, da se vanje pretvarjajo prve črke oz. glasovi polnopomenskih podstavnih besed.

Postopek poenobesedenja (Žele 2009: 132) je običajno tak, da se jedro besedne zveze opusti, v najboljšem primeru pa morfemizira, npr. daljinski upravljaec – daljinec, digitalni fotoaparat – digitalec, boljši trg – bolšjak, pristopna cena – pristopnina, spletna stran – spletnica ipd. Jedrna beseda se v stalni besedni zvezi kot uvrščevalna pomenska sestavina pomensko posploši v kategorialni besedotvorni pomen, kar omogoča poobraziljenje jedrnih besed, skladno z besedotvornim pomenom, ki ga izražajo.

Poenobesedenje oz. univerbizacija in kratičnost sta t. i. drugotni poimenovalni možnosti, saj izhajata iz razmerja med poimenovalno večbesednostjo in enobesednostjo in temeljita na jezikovni gospodarnosti (kratičnost poleg tega predstavlja še poseben sklop besedotvornih postopkov), v obeh primerih gre namreč za enobesednost.

3.1.2 Terminološke stalne besedne zveze

Za strokovne oz. terminološke besedne zveze brez konotativnega pomena⁴ velja, da so v večini samostalniške s pridevniškim prilastkom (Felber, Budin v Vidovič Muha 2000: 26). Pridevniški prilastek je lahko levi ali desni, vendar je strokovnih besednih zvez z desnim prilastkom v našem jeziku veliko manj kot z levim. Načeloma velja pravilo, da se desni prilastek v večini primerov lahko popridevi in preide na levo zlasti ob neglagolniškem samostalniškem jedru, eden takšnih primerov je npr. *učna tehnika – tehnika učenja*, vendar pa se seveda vseh besednih zvez z desnim prilastkom ni mogoče popridevljati, ne da pri tem ohranili prvotni strokovni pomen, npr. *izobraževanje odraslih, učenje na daljavo*.

Pri strokovnih zvezah z levim pridevniškim prilastkom Vidovič Muha (prav tam: 26) navaja dve pravili: besedne zveze, v katerih je strokovno le samostalniško jedro, ne pa tudi prilastek, niso v celoti strokovne, za to navaja primera zveze *lepa rdeča gerbera* in *zahtevna skladnja*, medtem ko po drugem pravilu lahko velja

⁴ O konotativnem pomenu na str. 9.

obratno, in sicer gre za terminološko zvezo, če je »ob neterminološkem samostalniku kateri izmed pridevnikov, ki lahko oblikuje s samostalnikom le stalno besedno zvezo«, npr. *besedotvorna skladnja*.

Lastnostni pridevniki torej ne morejo tvoriti terminološke besedne zveze, saj se lastnosti, ki jih izražajo, ne morejo definirati kot stalne in nespremenljive⁵, kot je to nujno za strokovna poimenovanja.

Vrstne pridevniške prilastke strokovnih besednih zvez lahko delimo na dve temeljni skupini, »in sicer na take, ki so nastali iz lastnostnih pridevnikov, gre torej za konverzne vrstne pridevnike, in na prvotne ali nekonverzne.« (prav tam: 27)

Konverzni vrstni pridevniki so najpogostejše pridevniki barve in merni pridevniki (npr. *beli fosfor*, *mrtvi kot*). Prvotni oz. nekonverzni vrstni pridevniki pa so tvorjeni iz samostalnika, ki je že sam na sebi strokovni termin. V pedagoški leksiki je takšnih primerov kar precej, npr. *didaktika* – *didaktični*, *šola* – *šolski*.

3.2 Pomeni leksemov

Tvorjenke imajo za razliko od netvorjenih besed vedno vsaj en morfem več, njihov morfem pa ni slovnični, ampak obrazilni⁶, kar pomeni, da ima možnost tvorjenja novih leksemov. Pomeni leksema so lahko obvezni in možni: med prve sodita kategorialni slovarski pomen in denotativni (nekategorialni pomen), drugi pa je konotativni pomen.

Kategorialni slovarski pomen delimo na slovnični in besedotvorni pomen. Slovnični pomen je določen s kategorialnimi pomenskimi sestavinami, kot so spol, vid, idr., kategorialni pomen pa lahko določamo tudi leksemom, katerih denotat je vezan na razmerja v jeziku (priredje in podredje). Kategorialne pomenske sestavine izhajajo iz skladenjske vloge, kajti besedne vrste je mogoče opredeliti »kot množice besed, ki (glede na svojo skladenjsko vlogo) v celoti ali v svojem jedrnem delu izkazujejo enake kategorialne lastnosti (Vidovič Muha 2000: 30)«. Besedotvorni pomen v ožjem smislu lahko določimo le skupini tvorjenk, in sicer

⁵ Lastnostni pridevniki izražajo relativnost vrednotenja in lastnosti, kar Vidovič Muha dokazuje z njihovo sposobnostjo stopnjevanja (npr. *globok* – *globlji* – *najgloblji*).

⁶ Slovnični morfemi samo prirejajo besede za različne skladenjske vloge, obrazilni morfemi pa so besedotvorni, torej imajo moč tvorjenja novih leksemov (Vidovič Muha 2000: 39).

samostalniškimi tvorjenkami, ki nastanejo z navadno izpeljavo, s tvorjenjem iz predložne zveze in z medponsko-priponskim zlaganjem. Pomenska podstava povedi je sestavljena iz povedja oz. predikata (Pov) in udeležencev oz. participantov (U). Povedje lahko označuje dejanje (De), stanje (S) ali pa lastnost (L). Udeležence oz. participante delimo na okoliščine (O) in delovalnike (D), med katerimi delimo okoliščine kraja (O_k) in okoliščine časa (O_ε), med delovalniki pa ločujemo potencialne prve delovalnike (če gre za kategorijo živo+) vršilca dejanja (V_d), ki nastane iz glagola, nosilca lastnosti (N_l), ki je tvorjen iz pridevnika in nosilca povezave (N_p), ki ga tvori samostalniček. V kategorijo živo-, kjer v vlogi vršilca nastopa predmet, pa določamo predmet dejanja, predmet lastnosti ali predmet povezave (P_d , P_l , P_p). Nepotencialna prva delovalnika (D_4 in D_6) pa označujeta rezultat dejanja; R_d [to, kar] in pa sredstvo dejanja; S_d [to, s čimer].

Denotativni pomen je lasten vsemu strokovnemu izrazju, saj določa, da leksem izraža predstavo spoznavnega objekta, predmetnost spoznavanja, ki je od človeka neodvisna. Denotat se opredeljuje kot označeno razmerje do stvarnosti in narekuje izbiro poimenovalnih zmožnosti. Denotat je lahko slovarski, kar pomeni, da predstavlja različne vrste predmetnosti (npr. *šola*, *izobraziti*) ali pa sporočanje, predstavlja govorno dejanje (npr. *tvoj*, *tukaj*, *oh*).

Pri množici leksemov se lahko ob obveznem pomenu pojavi tudi konotativni pomen. Pri slednjem velja, da se spoznavni objekt modificira pod vplivom spoznavnega subjekta. To pomeni, da tvorec vnaša v objektivno razmerje svoj subjektivni vidik. Konotativnost je lahko izražena s prvinami čustvenosti, kronološkosti in zvrstne stilnosti. Leksemi torej poleg denotativnega pomena izražajo še konotativni pomen – so večpomenski.

3.2.1 Pomenske sestavine

Pomenska sestavina (Vidovič Muha 2000: 52) je najmanjša nedeljiva pomenska enota leksikalnega pomena. V slovarskem pomenu so pomenske sestavine razporejene tako, da je ena skladenjsko vodilna – imenuje se uvrščevalna pomenska sestavina ali s kratico UPS (npr. učilnica, UPS – prostor), ostale sestavine pa so od nje odvisne, jo določajo – to so razločevalne pomenske sestavine – RPS (učilnica, RPS – kjer se izvaja pouk). Denotativni pomen je mogoče definirati

s pomenskimi sestavinami, in sicer z UPS, ki vključuje tudi kategorialne pomenske sestavine (KPS) in RPS. Termini morajo vključevati vse tri pomenske sestavine (Žele 2009: 127), tako uvrščevalno z vključenimi kategorialnimi pomenskimi sestavinami ter tudi razločevalne sestavine, ki določajo slovarsko prepoznavnost. Pomenske sestavine so (Žele 2000: 240), tako kot pomeni, prvotno vezani na vsebino. Njihovo ubesedenje pa je vezano predvsem na slovarske predstavitve leksemov z ubesedenjem ustreznih pomenskih sestavin.

Pomenske sestavine imajo pomembno vlogo pri definiranju zgradbe metafore in metonimije. Metaforični prenos je motiviran s povezovanjem pomenskih sestavin po asociativnosti (Gortan Premk v Snoj 2010: 18) ob obvezni zamenjavi uvrščevalne pomenske sestavine, s tem da imata osnovni in preneseni pomen skupno vsaj eno izmed RPS. Pri metonimiji pa se vedno spremeni UPS osnovnega pomena, medtem ko se vse pomenske sestavine ali samo RPS osnovnega pomena ohranijo (Hrovatič 1992: 33).

3.3 Značilnosti terminološke leksike

Za terminološko leksiko velja, da je načeloma enopomenska, saj temelji na zaprtem pojmovnem svetu, vendar pa so tudi »termini [...] podvrženi pomenskimi prenosom in premikom po funkcijskih jezikovnih ravlinah⁷«. (Bokal 2007: 89)

Po A. Vidovič Muha (2000: 116–119) je terminološka leksika opredeljena z naslednjimi lastnostmi, in sicer je večinoma samostalniška in enopomenska, vendar se enopomenskost nanaša zgolj za področje ene stroke. Pomensko je neodvisna od (znotraj) besedilnih in pragmatičnih okoliščin in tudi na sintagmatski in paradigmatski ravni ne spreminja svojih lastnosti. Termini ne vključujejo konotativnih pomenov, torej so pomensko neodvisni od besedila, kar pa pogojuje tudi nefunkcionalnost terminov na ravni sopomenskosti – sopomenke se v znanstvenem besedilu lahko pojavljajo le kot t. i. dvojnice ali dublete⁸ (npr. *leksika*

⁷ V procesu determinologizacije termini prehajajo iz znanstveno strokovnih besedil v splošna besedila namenjena širši rabi.

⁸ A. Vidovič Muha (2000: 118) piše, da se dvojnice ali dublete pojavijo v smislu dvojnosti tuje : domače zaradi vpliva jezikovne politike po oblikovanju nacionalne terminologije.

– *besedje*), torej brez slogovne vloge. Terminologija je funkcionalna le, če je ustaljena in če se lahko vključi v pojmovni in izrazni sistem določene stroke ter slovarski sistem jezika.

3.3.1 Pomenska širitev oz. ožitev terminološke leksike

Pomenotvorje je samostojna poimenovalna možnost jezika in njegova pomenska prožnost v okviru bolj omejenih izraznih možnosti jezika in skupaj z besedotvorjem zavzema ključno mesto v poimenovalnih možnostih, ki jih ponuja lastni jezik (Vidovič Muha v Žele 2009: 126). S širjenjem znanosti se v jeziku pojavijo poimenovalne potrebe, ki sprožajo pomenotvorne zmožnosti. Pri označevanju novega denotata oz. vsebine je potrebno upoštevati asociativno izraznost.

»Pomenska širitev in ožitev leksemov vključuje semaziološko⁹ stopnjo, ki znotraj izrazov išče še neaktualizirane pomenske sestavine in jih oblikuje v nove metaforično leksikalizirane pomene ali pa nekdanje aktualne vsebinske lastnosti denotata zaradi nerabe enostavno ukinja« (Žele 2005: 134); na področju šolske pedagogike se je na primer prenehalo z uporabo besedne zveze *oslovska klop* (SSK]: *nekdanj* navadno zadnja klop, v kateri so za kazen morali sedeti slabi ali nedisciplinirani učenci), saj takšnega načina kaznovanja v šoli sodobna vzgoja ne pozna več, se pa namesto tega besedna zveza danes pojavlja v stilni metaforični rabi, kot nakazujejo naslednji primeri: *Slovenija v oslovski klopi*, *Šolska slovnica v oslovski klopi*, *Multimedijska maša ali oslovska klop*.¹⁰

Na podlagi prenosa nastajajo novi pomeni preko dveh procesov – metonimije in metafore, kajti tudi terminološki leksemi lahko nastajajo s pomenskimi prenosi, le da »je njihova funkcija [...] izključno poimenovalna, brez ekspresivne vrednosti.« (Hrovatič 1992: 13)

⁹ Semaziološki vidik pomeni, da izhajamo iz termina in mu pripisujemo določene pomene; gre za izrazni vidik razlage (kaj določen izraz pomeni).

¹⁰ Naslovi člankov iz spletnih izdaj časopisov *Dnevnik*: „Slovenija v oslovski klopi“, objavljeno 24. 9. 2007, *Delo*: „Šolska slovnica v oslovski klopi“, objavljeno 10. 4. 2012; *Mladina*: „Multimedijska maša ali oslovska klop“, objavljeno 18. 10. 2006.

3.3.1.1 Leksikalizirani metafora in metonimija

Metafora in metonimija sta osrednja tipa pomenske izpeljave, rezultat teh postopkov pa sta leksikalizirani metafora in metonimija kot konkretizirani pomenotvorni možnosti (Snoj 2010: 27). Pomenska širitev leksema vpliva na spremembe sintagmatskih in paradigmatskih lastnosti pomena leksema.

Paradigmatski vidik oz. asociativni prenos opredeljuje leksikalizirano metaforo, za terminološko metaforo pa velja, da »ima metaforični pomen načeloma vlogo zapolnitve poimenovalne praznine v zvezi z določenim denotatom.« (Žele 2009: 127)

Sintagmatski vidik pa poudarja metonimični pomen in opredeljuje leksikalizirano metonimijo. Metonimizacija je manj razširjena, pojavlja se kot poimenovanje iz prvotnega dejanja na ljudi, iz dejanja na izdelek ali iz celote na del. Metaforizacija je pogostejša, prepoznamo jo v prenašanju lastnosti živo/človeško na neživo/nečloveško, glede na vsebinsko podobnost denotatov, glede na namenskost in glede na prenašanje lastnosti iz konkretnega na abstraktno in obratno.

Slovensko leksikalno pomenoslovje (2000: 133–154) pomenske prenose obravnava v dveh delih, kot prenose glede na bližino ter metaforične prenose. Znotraj metonimije (prenos glede na bližino) ločuje tudi sinekdoho, pri kateri gre za zamenjavo celote z delom oz. obratno. Sinekdoha sicer ohranja število in vrsto pomenskih sestavin tako znotraj izhodiščnega kot tudi prenesenega pomena, spreminja pa se hierarhičnost njihovih vlog (npr. celota → del: *nositi lisico okrog vratu*; del → celota: *nastop treh tenorjev*). Tudi za metonimijo velja, da so pomenske sestavine glede na motivirajoči pomen do neke mere predvidljive. V pomen načeloma vstopa nova UPS, pomenske sestavine motivirajočega pomena pa se ohranijo na ravni RPS (npr. *kupiti pravopis*; pravila o pisanju – knjiga o pravopisu).

Pri sinekdohi in metonimiji gre do neke mere za predvidljivo dinamiko pomenskih sestavin, medtem ko je za metaforo značilno, da vnaša nove pomenske sestavine na podlagi asociacije med motivirajočim in motiviranim (metaforičnim) pomenom. Vloga metafore v znanstvenem besedilu je predvsem poimenovalna, torej brez slogovnih učinkov, saj je cilj metaforičnega znanstvenega termina skladen z

obvestilno vlogo, kar pomeni takojšnjo leksikalizacijo in posplošitev novega pomena, ki ga prinaša.

Za razliko od metonimije, ki je vedno enobesedna¹¹, pa velja da je metafora glede na izrazno podobo tudi v stalnih besednih zvezah. Pri metonimičnem pomenu se vedno spremeni UPS, večina RPS pa se ohrani, medtem ko je povezava med osnovnim in metaforičnim pomenom podobnost v eni ali več lastnostih, kar pomeni, da imata osnovni in metaforični pomen skupno eno od razločevalnih pomenskih sestavin.

Pomenske prenose v strokovnih besednih zvezah je v svojem diplomskem delu raziskovala R. Hrovatič (1992: 14–18), ki je metaforo in metonimijo definirala s teorijo pomenskih sestavin. Ugotovila je, da se med strokovnimi besednimi zvezami z metaforičnim ali metonimičnim jedrom lahko pojavljajo samo skupi in sklopi¹², sestave in zrasleki pa ne, saj ti že po definiciji ne morejo biti metaforični ali metonimični, saj se v sestavah ohranijo vse pomenske sestavine osnovnega pomena, zrasleki pa nimajo nobene, niti asociativne povezave s pomenskimi sestavinami osnovnega pomena.

Med strokovnimi besednimi zvezami z metaforičnim jedrom so najpogostejši skupi, ki izražajo podobnost v obliki, velikosti, barvi, po videzu in funkciji ali glede na lego itd. (npr. glas. *basovski ključ*, anat. *ušesno maslo*); metaforična določila pa se pojavljajo kot skupine vrstnih pridevnikov, med njimi je največ pridevnikov barve, mernih pridevnikov, pojavljajo se tudi pridevniki z obliko primernika ali presežnika ipd. (npr. biol. *rdeči bor*, ped. *visoka šola*). V strokovnih besednih zvezah najdemo tudi sklope, ki imajo metaforični obe sestavini (fil. *zlata palma*, rel. *usmiljene sestre*).

Metonimija se v skupih nanaša na jedro imenske zveze, npr. um. *tolčeni baker* (UPS – izdelek, RPS – iz bakrene pločevine) ali pa na prilastkovni del imenske zveze, npr.

¹¹ A. Vidovič Muha (2000: 140) opozarja na primere t. i. zakrite metonimije, ki se pojavlja pri dvobesednih leksemih, in sicer je vrstni snovni pridevnik iz pomensko motiviranega snovnega samostalnika, samostalniško jedro pa je prav tako pomensko motivirano (poimenuje izdelek iz snovi, npr. *sojina omaka*, *hrastovo pohištvo* – leksem *hrast* je v tem primeru sinekdohičen).

¹² Sklopi se od skupov razlikujejo po tem, da imata obe sestavini besedne zveze prenesen (metaforičen ali metonimičen pomen). Pri metaforičnih sklopih sta metaforična tako jedro kot določilo, metonimični sklopi pa imajo običajno metonimično jedro in metaforično določilo (Hrovatič 1992: 45; 49).

mat. *logaritemski papir* (UPS – papir, RPS – z mrežo za logaritme). Sklopov z metonimičnim jedrom je mnogo manj kot skupov, najdejo pa se primeri, kot npr. *glas. prva violina* (UPS – član orkestra, RPS – ki igra glavno melodijo na violino).

3.3.1.2 Terminologizacija in determinologizacija

Terminologizacija predstavlja enega od poimenovalnih načinov v terminologiji, »gre za poimenovanje posebnega, manj znanega z izrazom, ki je vsaj v svojem osnovnem pomenu del splošne zavesti« (Vidovič Muha 2000: 116). Pojem terminologizacija, ki je v jezikoslovnem pomenu notranje enovit, poleg ozkega jezikoslovnega pomena razvija še manj specializirane, splošnejše pomene (Bokal 2007: 90). Zelo pomembna lastnost terminologizacije je metaforizacija (Žele 2009: 133) kot temeljni postopek poimenovanja denotata z znanstvenega področja z izrazom denotata, ki sodi v splošni predstavní svet nosilca določenega jezika.

Na primerih terminologizacije glagola po A. Žele (2012: 100–101) se lahko opremo na naslednja izhodišča:

- merilo stopnje terminološkosti je konkretno obravnavano besedilo;
- termini z ožjim specializiranim pomenom preko širše terminologizacije prehajajo v determinologizacijo z uporabo v splošno sporazumevalnih besedilih, nasprotno pa splošno pomenje prehaja v strokovna besedila in se terminologizira;
- terminologizacija je trostopenjska in vključuje stopnje netermin – poltermin¹³ – termin.

Tako terminologizacija kot determinologizacija spodbujata širšo terminološko rabo, t. i. širša terminologizacija se navezuje na širitev terminološke rabe že uveljavljenega termina na druga strokovna področja. Širša terminologizacija hkrati pomeni medstopnjo na poti k terminologizaciji in determinologizaciji (Žele 2012: 112), saj povzroča širjenje specializiranega pomena na različna strokovna področja pomensko specializiranih terminov (v smer determinologizacije),

¹³ Izraz poltermin je uvedla B. Poštolková (Žele 2009: 134): »Kot poltermini se označujejo še ne pomensko osamosvojeni leksikalizirani strokovni pomeni oz. leksemi in tudi leksemi, ki se zaradi svoje širokopomenskosti terminološko uporabljajo v več različnih strokah ali celo v nespecializiranih praktičnosporazumevalnih besedilih, npr. *sistem, struktura, operacija* ipd.«

medtem ko za splošno leksiko predstavlja stopnjo na poti k terminologizaciji – leksemi s splošnim pomenom se širijo na različna strokovna področja in oblikujejo ožje specializirane pomene.

Determinologizacija označuje širjenje strokovnega pomena v splošno sporazumevalno rabo jezika. Determinologiziran leksem nastane v procesu determinologizacije, ko termin iz terminološke leksike preide v splošno, torej iz znanstvenih besedil v besedila, namenjena širši javnosti (Žagar 2005: 36). Pri determinologizaciji določen izraz navadno za novim denotatom prehaja iz terminološkega sistema v splošni sistem knjižnega jezika in navadno z novo vsebino postane del splošne zavesti (Žele 2009: 133). Determinologizirajo se predvsem termini tistih strok, ki so v nekem trenutku v središču zanimanja javnosti ali pa so kako drugače atraktivne. Take stroke so danes tehnične, naravoslovne in ekonomske vede, včasih pa so bile bolj v ospredju humanistične vede (Jedlička v Žagar 2005: 39).

V. Holubova (v Žagar 2005: 40) deli determinologizacijo na jezikovnosistemsko in besedilno. Jezikovnosistemska se kaže na dva načina, in sicer kot delna ali popolna determinologizacija, medtem ko je individualna terminologizacija besedilni pojav. Delna determinologizacija je pogostejša, prepoznavna je po tem, da ostanejo po prehodu iz znanstvenih besedil v splošna glavne pomenske sestavine termina prepoznavne, ostale pa se umikajo v ozadje (še vedno gre za isti pojem). Za popolno determinologizacijo je značilno, da na podlagi pomenskega prenosa nastane nov pomen, ki ne označuje več istega pojma kot termin, torej pride do nastanka novega pojma. Pri tem procesu se determinologiziran pomen že toliko oddalji od izhodiščnega, da nastane nov pomen, navadno po metaforični ali metonimični poti.

Determinologizacija je torej stopenjski proces (Žagar Karer 2011: 204–205); pri delni determinologizaciji termin po prehodu v splošno rabo obdrži povezavo s pojmom, vendar gre za poenostavitev (za razumevanje bi pravzaprav morali poznati pojmovni sistem stroke, iz katere se je leksem determinologiziral). Pri popolni determinologizaciji pa leksem pridobi popolnoma drug pomen, ki s prvotnim pojmom nima več povezave (npr. fiz. *kratek stik* pridobi nov pomen 'prepir'). Med prvo in drugo stopnjo determinologizacije je še nekaj faz razvoja

novega pomena, običajno gre proces od prvotnega pomena preko pomenskih odtenkov do neodvisnega pomena. Individualna determinologizacija je povezana predvsem s kreativno rabo jezika, saj je pomen takšnih leksemov odvisen od sobesedila.

Holubová (Ledinek 2001: 157) navaja, da je pogoj za determinologizacijo termina sprememba komunikacijskih prvin v rabi besedil (glede na okoliščine rabe besedil, v katerih se termin uporablja sicer), ki je hkrati indikator za to, da je termin izgubil sistemsko povezavo s pojmovnim sistemom stroke. Naslovnik besedila običajno ni več strokovnjak, ampak laik, pogosto pa se spremenijo tudi druge komunikacijske prvine, kot npr. da se termini se pojavljajo v besedilnih vrstah, značilnih za množične medije. Znanstvena besedila v publicistično funkcijsko zvrst prinašajo številne termine, ki se iz obrobne strokovne besedja selijo v jedrni del leksikalnega sistema. Od vpetosti v aktualna družbena dogajanja pa je odvisno, ali bodo v njem tudi obstali (Bokal 2007: 87).

A. Žele (2009: 133) opozarja na proces pomenskega zakroženja leksema oz. terminologizacijsko-determinologizacijskega zakroženja pomena iz splošnega v strokovni pomen in potem spet nazaj v splošni pomen. V primeru *črna luknja* se je leksem terminologiziral, vendar pa se njegova raba v splošnih besedilih spet determinologizira in pridobiva stilno zaznamovane pomene. Takšni krožni procesi med splošno in terminološko leksiko potekajo nenehno.

4 Opredelitev šolske pedagogike

Šolska pedagogika¹⁴ je področje znotraj pedagogike, ki obravnava organizacijo, vsebino ter procese vzgajanja in izobraževanja znotraj vzgojno-izobraževalne institucije (vrtca, šole) in preučuje vlogo posameznih subjektov in odnosov znotraj šole. Šolska pedagogika raziskuje tudi organizacijo šolstva, k čemur sodijo cilji šolstva in posameznih šol, splošne značilnosti centraliziranih in decentraliziranih

¹⁴ Definicija in obseg delovanja področja šolske pedagogike sta povzeta po opisu vsebine študijskega predmeta *Šolska pedagogika*, ki se izvaja na Oddelku za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete v Ljubljani.

šolskih sistemov, organizacija, financiranje, upravljanje, vodenje, nadzor sistema itd. Poleg tega to področje zajema tudi organizacijo znotraj institucije, in sicer notranjo organizacijo dela, planiranje in programiranje, organizacijske oblike: pouk, interesne dejavnosti, dopolnilno in dodatno delo ter druge prostočasne dejavnosti v šoli. V okviru šolske pedagogike se opredeljuje tudi položaj posameznih subjektov, kot npr. položaj in vloga učitelja, ravnatelja, učenca in odnosov med subjekti (oddelčna skupnost, povezovanje učiteljev in staršev).

4.1 Značilnosti terminologije v pedagogiki

V slovenskem prostoru je pedagoško terminologijo prvi popisal pedagog Franc Pediček¹⁵, ki je leta 1985 izpeljal raziskovalni projekt z naslovom *Razvoj in sistem slovenske pedagoške terminologije*, v katerem je med drugim objavil tudi *Geslovnik slovenskih ključnih pedagoških besed*. V svojih strokovnih člankih se je ukvarjal z vprašanjem o tem, kaj je terminologija in kako poteka terminologizacija¹⁶ v znanosti. Zavedal se je, da je treba najprej izoblikovati teorijo terminologije, »predvsem zaradi tega, ker bomo sicer [...] ostali zunaj pojavljajočih se in razvijajočih se sodobnih znanostno informacijskih tokov in sistemov.« (Pediček 1985a: 26)

Terminološko vprašanje se je v pedagogiki izkazalo za strokovno zapleteno in še nerazrešeno področje, zbrane ključne besede pa so pomenile prvo terminologizacijsko raven določene znanosti. Pediček je sicer poudaril, da je bilo opravljeno delo bolj invencija, saj zanj ni imel tovrstnega predhodnega vzorca niti strokovnega dokumentacijskega gradiva. »Izoblikovani geslovnik potemtakem ne pomeni neke zadnje [...] in strukturirane vsebine in oblike, temveč le enega izmed poskusov na preučevalni poti, saj [...] se delo razvija in poteka v povezanosti z

¹⁵ Franc Pediček (1922–2008) je raziskoval različna področja vzgoje: od predšolske do srednješolske vzgoje, specialne pedagogike, vzgoje za partnerstvo, družinske pedagogike, spolne vzgoje itd. Vzpostavil je šolsko svetovalno delo, zavzemal pa se je tudi za korektno raziskovalno metodologijo ter pedagoško terminologijo (Franc Pediček (Ur. S. Šinkovec) 2013).

¹⁶ Izraz *terminologizacija* Pediček obravnava v pomenu razvojnega procesa oblikovanja znanosti, torej kot »akcijski sklop graditve čim bolj natančnega, to je eksaktnega znakovja v določeni veji znanosti«. (Pediček 1985a: 22) Ob tem se pri njem pogosto pojavlja sintagma *terminologizacija znanosti*.

razvojem teorije, tehnologije in prakse vzgoje in izobraževanja.« (Pediček 1985b: 1)

Druga raziskovalna dela s področja pedagoške terminologije so se usmerila predvsem v izobraževanje odraslih. Zoran Jelenc je leta 1991 izdal *Terminologijo izobraževanja odraslih: z gesli in pojasnili v slovenščini ter z gesli v angleškem, francoskem, španskem, nemškem in italijanskem jeziku*, kjer gre za terminološki slovarček, ki je nastal v času razvoja nove znanstvene veje – andragogike. Leta 2002 je Janko Muršak izdal *Pojmovni slovar za področje poklicnega in strokovnega izobraževanja*, leta 2008 pa je na Pedagoškem inštitutu izšel zbornik člankov različnih avtorjev pod skupnim naslovom *Vseživljenjsko učenje in strokovno izrazje*. Muršak (2008: 49) v svojem članku ugotavlja, da je v izobraževalnih vedah zaznati neenotnost v rabi izrazov, ker pisci običajno sledijo virom in prevajajo iz tujega jezika, namesto da bi upoštevali sedanji terminološki red. Navaja tri glavne značilnosti, ki vplivajo na pedagoško terminologijo v slovenskem prostoru, in sicer:

- tradicionalna pedagoška terminologija je zelo bogata in je vezana na srednjeevropski prostor, pedagogika je bila tudi ena prvih akademskih disciplin pri nas¹⁷;
- veliko vpliva na terminologijo ima anglosaški svet (prevladujoča raba angleščine), ki pa izhaja iz drugačne tradicije in je zato težko povezovati slovensko in angleško izrazje;
- v terminologiji se kaže izrazita interdisciplinarnost, kar povzroča zmedo predvsem zato, ker raziskovalci uveljavljajo izrazje svoje discipline, namesto da bi priredili obstoječe pedagoško izrazje.

Pedagogika je izrazito sintezna veda, kar pomeni, da je dolžna povezovati spoznanja sorodnih znanstvenih in teoretskih disciplin. Ukvarja se z vprašanji vzgoje in izobraževanja in se preko razširjenega obravnavanja svojega širokega področja neprestano prepleta predvsem s filozofijo, sociologijo, psihologijo in z etiko, torej zajema tudi na primer tematiko povezovanja vzgoje in socializacije,

¹⁷ Pedagogika je bila kot učni predmet uvrščena v program filozofskih študijev na ljubljanskem liceju v začetku 19. stoletja, kot pravi znanstveni, univerzitetni študij pa je bila utemeljena leta 1919 z ustanovitvijo Univerze v Ljubljani (Vidmar 2009: 243).

pravičnosti v izobraževanju in motivacijskih težav pri učenju. Teoretična spoznanja s področja vzgoje nato prenaša na področje šolanja v vzgojno-izobraževalne institucije, kar kaže na njeno izrazito aplikativno vrednost. Tem specifikam pedagogike (in v ožjem smislu šolske pedagogike) sledi tudi njena terminologija.

4.1.2 Vplivi na sodobno pedagoško terminologijo

Interdisciplinarnost pedagoške vede se kaže na več ravneh, med drugim tudi v terminologiji. Sodobni razvoj informatike in računalništva vpliva na potek poučevanja in učenja, s tem pa povzroča vpeljavo novih izobraževalnih načinov ter učnih pripomočkov. Dandanes imamo vrsto poimenovanj za dejavnosti, ki jih v prejšnjih besednjakih za vzgojo in izobraževanje ni bilo. Z. Jelenc (2008: 15) navaja zgolj nekatere: multimedijsko izobraževanje, informacijsko-komunikacijska tehnologija, e-učenje, videokonfrontacije in interaktivna tehnologija, telefonsko učno omrežje itd. »Nova koncepcija in strategija učenja, ki sta predvsem plod ekonomskih potreb družbe, sta na strokovno področje prinesli številne nove pojme in novo razumevanje že uveljavljenih.« (Rebolj 2008: 109)

Šolstvo sledi tudi družbenim in političnim spremembam, ki v luči neoliberalne šole¹⁸ krčijo cilje pouka zgolj na kompetence, ki so nujne za zaposljivost delavcev. V izobraževalnih ustanovah se spodbuja tržno logiko in tekmovalnost med družinami in posamezniki (Laval v Čadež 2009: 116). Prav ta vidik pa vnaša v pedagogiko tudi termine z ekonomskega področja¹⁹, kot npr. *izobrazbeni kapital*, *borza znanja*.

¹⁸ D. Štefanc (2008: 15) podaja izhodišče za razumevanje neoliberalne šole, in sicer, da »mora šola skrbeti zlasti za takšno izobraževanje, ki bo trgu dela zagotavljalo ustrezen dotok človeškega kapitala za svoje optimalno ekonomsko delovanje. V skladu s tem je šola predvsem institucija, ki skrbi za reprodukcijo učinkovite delovne sile, posamezniki, ki prihajajo iz nje, pa morajo biti sposobni učinkovitega delovanja v prid akumulacije kapitala.« V celinskem evropskem prostoru pomeni to bistveni odmik od (neo)humanistično razumljene splošne izobrazbe.

¹⁹ Tovrstna leksika je značilna za andragoško področje (izobraževanje odraslih), ki se preko upravljanja s človeškimi viri dotika tudi procesa gradnje osebne in poklicne kariere predvsem na podlagi osebnih značilnosti, sposobnosti, znanja, izkušenj (človeški kapital).

5 Analiza pedagoške leksike

Analiza je razdeljena na besedotvorni in pomenotvorni del, ki sta ločena po poglavjih.

Za analizo pedagoškega besedja je bila uporabljena leksika iz dveh različnih virov, in sicer iz strokovne revije *Sodobna pedagogika*, ki jo izdaja Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije ter iz revije *Ona*, ki izhaja kot priloga časnikov *Delo* in *Slovenske novice*. Omenjeni reviji sta bili izbrani zato, da bi omogočili primerjavo lastnosti leksike s področja šolske pedagogike tako na znanstveni oz. strokovni ravni kot tudi v praktičnosporazumevalnem oz. publicističnem jeziku.

Tabela: Seznam leksemov, ki so bili uporabljeni v analizi.

<i>Sodobna pedagogika</i>	<i>Ona</i>
pedagogika (102)	pedagog (41)
kurikulum (58)	didaktična metoda (38)
izkustveno učenje (52)	opisno ocenjevanje (32)
učnosciljni kurikulum (49)	e-izobraževanje (30)
didaktika (49)	nivojski pouk (29)
didaktična strategija (41)	dopolnilni pouk (24)
kurikul (39)	podaljšano bivanje (24)
standard znanja (38)	prilagojen program (23)
učnosnovni kurikulum (38)	poklicna orientacija (22)
vseživljenjsko učenje (36)	ekošola (21)
deklarativno znanje (34)	bolonjska reforma (20)
prikriti kurikulum (34)	priložnostno učenje (19)
odprti kurikulum (31)	devetletka (19)
intencionalna vzgoja (31)	obšolska dejavnost (15)
šolska klima (31)	učenje na daljavo (15)
pedagoški eros (28)	vzgojno-izobraževalni proces (15)
kulturna pedagogika (25)	permisivna vzgoja (15)
bolonjska reforma (24)	pedagogika (15)
vzgojni subjekt (19)	kurikulum (14)
integracija (17)	kombiniran oddelek (14)
inkluzija (15)	vseživljenjsko učenje (14)
edukacija (14)	opismenjevanje (12)
proceduralno znanje (13)	šolsko polje (11)
procesno učenje (13)	všolanje (11)
herbartizem (12)	inkluzivna vzgoja (10)
e-učenje (12)	
permisivna vzgoja (12)	
frontalni pouk (11)	
učni korak (11)	
problemski pouk (11)	

V tabeli so razvrščeni leksemi, ki so bili vključeni v analizo. Levi stolpec ponazarja uporabljene lekseme iz revije *Sodobna pedagogika*, v desnem stolpcu pa je

razvrščeno besedje iz revije *Ona*. Številke v oklepaju določajo, kolikokrat se je leksem pojavil v besedilih, glede na število pojavitev so razvrščeni od najvišjega do najnižjega. Upoštevani so bili leksemi, ki so se v besedilih pojavili najmanj desetkrat.

Iz tabele lahko že iz izrazne podobe leksike ugotovimo, da prevladujejo stalne besedne zveze. Zbrana leksika je obravnavana glede na besedotvorno in pomenotvorno plat. V besedotvornem delu so leksemi razvrščeni glede na pretvorbena vrednost obrazilnih morfemov, določen pa je tudi njihov besedotvorni pomen. Prav tako so opredeljeni primeri nesistemske tvorjenosti. V drugem delu, torej pri pomenotvorni analizi pa so analizirana pomenska razmerja znotraj leksemov, in sicer prisotnost terminološke metafore in metonimije, podani pa so tudi primeri leksemov z vidika de/terminologizacije.

5.1 Razlaga leksike in načini rabe

Leksemi zbrani v tabeli so reprezentativni za področje šolske pedagogike. Leksika s področja pedagogike je v večini prevzeta, in sicer gre za izraženo prevzetost, ki je sistemsko prilagojena jeziku prejemniku²⁰. Zakrito prevzemanje oz. kalkiranje je prisotno zlasti pri leksemih, ki označujejo pedagoške koncepte izhajajoče iz tujega okolja. V tem poglavju so podane razlage²¹ in izvor²² leksemov, opisani pa so tudi različni načini rabe. Največkrat sta bila v besedilih prisotna leksema *pedagogika* v strokovnih in *pedagog* v splošnih besedilih.

- pedagogika ← gr. *paidós* – deček, otrok, *agōgos* – vodnik, voditelj → gr. *paidagōgós* – vzgojitelj oz. v dobesednem pomenu voditelj dečkov (otrok), po tem zgledu tudi lat. *paedagōgus*, iz tega se je razvil leksem *pedagogika*.

Leksem *pedagogika* smo našli v obeh vrstah besedil, to pomeni da je prisoten tudi v splošni rabi. SSKJ (Slovar slovenskega knjižnega jezika) opredeljuje pedagogiko kot vedo o vzgoji in izobraževanju, pedagog pa je tisti: 1. ki se poklicno ukvarja z

²⁰ Leksemi so prevzeti iz sodobnih evropskih jezikov (njihov izvor pa izhaja iz klasičnih jezikov, grščine in latinščine).

²¹ Pedagogika v slovenskem jeziku nima terminološkega slovarja, iz katerega bi lahko izhajali pri razlagi, zato so v nadaljevanju podane poenostavljene razlage leksemov, ki so tvorjene na podlagi strokovne literature.

²² Izvori leksemov povzeti po *Slovenskem etimološkem slovarju* (Snoj 2009).

vzgojo in izobraževanjem ali pa je 2. strokovnjak za pedagogiko, kar ustreza tudi terminološki rabi leksema. *Kulturna pedagogika*²³ označuje vrsto pedagogike, katere izhodišče je kulturno bistvo človeka (vzgojni proces kot kulturni proces).

- *kurikulum* ← lat. *currere* – teči, samostalnik lat. *curriculum* – potek, načrt; *kurikul* izhaja iz množinske oblike samostalnika lat. *curriculae*.

Leksem *kurikulum* je prisoten v strokovni in splošni rabi, uporablja pa se tudi različica *kurikul*. Med pomenoma ni razlik, se pa v sklonskih oblikah večkrat uporablja leksem *kurikul* (*kurikulum* – *kurikula*), vendar je tudi ta raba zelo nepredvidljiva (kot lahko vidimo na primeru *učnocijni kurikul*). V šolski pedagogiki pomeni temeljni nacionalni dokument, ki je osnovan na zakonodaji in zajema skupek različnih dejavnikov (program, načela, cilji), ki vplivajo na dogajanje v vzgojno-izobraževalni instituciji. *Kurikulum* oz. *kurikul* se povezujeta tudi v večbesedne lekseme:

- *odprti kurikulum*: odprti del uradnega kurikula, ki ni natančno opredeljen in pušča učiteljem, da ga dopolnijo sami v skladu z učno situacijo, potrebami in interesi;
- *prikriti kurikulum*: nenačrtovana vzgojna ravnanja, ki nezavedno vplivajo na učence pri pouku;
- *učnocijni kurikul*: kurikul, ki je načrtovan z namenom doseganja določenih učnih ciljev;
- *učnosnovni kurikul*: kurikul, ki je načrtovan z namenom doseganja določene učne snovi.

Pet leksemov iz analizirane leksike ima v jedru besedne zveze samostalnik *učenje*, in sicer:

- *izkustveno učenje* (ang. *experiential learning*): oblika učenja na podlagi izkustva;
- *procesno učenje*: učenje skozi opazovanje procesa;
- *vseživljenjsko učenje* (ang. *lifelong learning*): koncept, ki opredeljuje učenje kot nenehno trajajoči proces (učenje skozi vsa življenjska obdobja);
- *priložnostno učenje*: učenje v vsakodnevnih situacijah, izven formalnih okvirov;

²³ Leksem se je razvil v slovenščini, utemeljitelj tega vzgojnega koncepta je Karel Ozvald.

- *učenje na daljavo* (ang. distance learning): oblika učenja, pri kateri učenec vstopa v učni proces preko različnih medijev.

Tudi leksem *znanje* se kot samostalniško jedro povezuje z različnimi določili ali pa nastopa sam v vlogi določila (kot desni samostalniški prilastek):

- *deklarativno znanje*: podatkovno znanje; poznavanje podatkov, dejstev, definicij;
- *proceduralno znanje*: znanje, obvladanje poteka ali postopka neke dejavnosti;
- *standard znanja*: kar določa, kolikšno znanje oz. vrste znanja so potrebni za dosego določenih rezultatov.

Opazimo lahko stalen vzorec nastajanja strokovnih besednih zvez, po katerem v vlogi jedra imenske zveze nastopa temeljno besedje s področja šolske pedagogike, kot npr. *učenje, znanje, vzgoja, pouk, izobraževanje*:

- *intencionalna vzgoja*: vzgoja, ki namerno deluje na vzgojnih učinkih;
- *permisivna vzgoja*: vzgoja, ki dopušča liberalna načela;
- *inkluzivna vzgoja*: vzgoja, ki temelji na vključevanju učencev s posebnimi potrebami (za katere veljajo ista merila) v redni vzgojno-izobraževalni proces; v strokovni leksiki zasledimo tudi uporabo leksema *inkluzija* ← lat. inclusio – vključen; vsebovanje, vključenost – ki bi ga lahko razlagali kot vključenost učencev s posebnimi potrebami v redne oddelke;
- *frontalni pouk*: učna oblika, pri kateri učitelj obravnava, vadi in preverja učno snov s celim razredom;
- *problemski pouk*: pouk, v katerem se učenci lotevajo reševanja problemov, učenje z odkrivanjem;
- *nivojski pouk*: pouk v homogenih skupinah, ki so razporejene glede na nivoje znanja;
- *dopolnilni pouk*: pouk določenega predmeta, kjer učenci s slabšimi učnimi rezultati dobijo dodatno razlago in pomoč pri razumevanju snovi.

V nekaterih primerih pa se osnovni pojmi pojavljajo kot pridevniške pretvorbe v podrednih določilih besednih zvez (npr. *učni, šolski, vzgojni, pedagoški*):

- *vzgojni subjekt*: posameznik, na katerega delujejo vzgojni učinki;
- *šolsko polje*: skupek dejavnikov na področju šolstva na nekem območju;

- *šolska klima*: vzdušje oz. ozračje, ki se razvije v vzgojno-izobraževalni ustanovi na podlagi odnosov med posameznimi subjekti;
- *obšolska dejavnost*: dejavnost, ki poteka izven vzgojno-izobraževalnega interesa, pri kateri učenec svobodno odloča o njeni izbiri;
- *učni korak*: faza oz. stopnja v procesu učenja;
- *pedagoški eros*: SSKJ – duhovna ljubezen vzgojitelja do učenca, ki izhaja iz težnje po vzgajanju. Kroflič (2000: 56) termin pojmuje kot emocionalni kontakt ter spoštovanje med učiteljem in učencem.

Didaktika je področje, ki znotraj šolske pedagogike zajema pomembno vlogo; didaktika ← gr. *didáskō* – učim, poučujem; iz glagola je izpeljan pridevnik gr. *didáktikós* v pomenu učeč; veda, ki proučuje vzgojno-izobraževalni proces. Iz leksema *didaktika* se tvorijo različni termini:

- *didaktična strategija*²⁴: zaporedje ali kombinacija v cilj usmerjenih učnih aktivnosti;
- *didaktična metoda*²⁵: v splošnem jeziku metoda, način poučevanja.

Poleg tega smo v besedilih našli tri primere t. i. novih tvorjenk:

- *e-učenje*: učenje preko elektronskih medijev (preko spletnih aplikacij);
- *e-izobraževanje*: sistematični potek izobraževanja preko elektronskih medijev;
- *ekošola*: program celostne okoljske vzgoje in izobraževanja oz. naziv, ki ga pridobi vzgojno-izobraževalna ustanova, ki se vključi v ta program.

Ostali leksemi, ki so se pojavili v besedilih:

- *integracija* ← lat. *integrō* – obnoviti, vzpostaviti, deležnik lat. *integrātus* – ponovna vzpostavitev; vključitev učencev s posebnimi potrebami v redni vzgojno-izobraževalni proces;
- *edukacija* ← lat. *ēducātiō* – vzgoja, gojenje, izrazna forma (prevzeta iz ang. education) naj bi zajemala v pomenu vzgojo in izobraževanje hkrati;
- *všolanje*: vpis oz. vključitev v šolo;
- *opismenjevanje*: učenje pisanja in branja;

²⁴ Ponekod v strokovni literaturi (npr. Marentič Požarnik 2000) se uporablja leksem *učna strategija* za opredeljevanje istega pomena.

²⁵ V strokovni rabi ni mogoče najti tega leksema, več na str. 35.

- *herbartizem*: gibanje privržencev Herbarta, ki podpira liberalno-humanistični kurikulum v šolstvu;
- *bolonjska reforma*: reforma visokošolskega sistema, ki je bila sprejeta po podpisu deklaracije v Bolonji leta 1999²⁶;
- *prilagojen program*: program za učence z nižjim izobrazbenim standardom;
- *podaljšano bivanje*: dejavnost, ki se izvaja po končanem pouku za učence, ki ostanejo v šoli;
- *opisno ocenjevanje*: ocenjevanje z besednimi opisi glede na dosežene učne cilje;
- *poklicna orientacija*: dejavnosti ugotavljanja lastnih poklicnih in izobrazbenih interesov;
- *kombiniran oddelek*: oddelek, v katerem so učenci združeni ne glede na starost oz. razvojno stopnjo.

5.2 Besedotvorna analiza leksike

Iz tabele je razvidno, da v zbrani leksiki prevladujejo stalne besedne zveze, zato je enobesednih tvorjenk razmeroma manj. Sicer je gradiva premalo, da bi lahko na podlagi teh rezultatov sklepali, da v pedagogiki vlada trend tvorjenja strokovnih besednih zvez, vendar pa so v pedagoški literaturi zelo pogoste.²⁷

Pet primerov tvorjenk je razvrščenih glede na pretvorbno vrednost obrazilnih morfemov, in sicer so prvi štirje primeri nastali z navadno izpeljavo, en primer pa z medponsko-priponskim zlaganjem.

Navadne izpeljanke

Spodnja tvorjenka je nastala iz samostalniške podstave, ki se posplošuje z glagolom *povezovati se* oz. *biti v zvezi z*. Obrazilo je enomorfemsko priponsko, pretvarja se iz zaimenskega jedra SPO:

$\Rightarrow$ pedagog- $\emptyset$ ²⁸ $\leftarrow$ [tisti, ki je v zvezi s] pedagog[-iko], [] $\rightarrow$ - $\emptyset$, pedagog-.

²⁶ Definicija povzeta po razlagi bolonjske reforme na spletni strani Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.

²⁷ Na podlagi analize pedagoške literature (*Sodobna pedagogika*) in izpisovanja pogostih leksemov so bile med strokovnimi termini v tem primeru prevladujoče stalne besedne zveze.

²⁸ Tvorjenke z obrazilom - $\emptyset$ (Stramljič Breznik 1995: 287), ki izhajajo iz samostalniških podstav najpogosteje zaznamujejo ime strokovnjaka, ki ga izpeljujemo iz stroke, npr. *tisti, ki se ukvarja z elektriko* > *elektrik- $\emptyset$* .

⇒ *herbart-izem* ← [to, da je v povezavi s] *Herbart*[-om], [] → -izem²⁹, *herbart-*;
izraža stanje glede na besedotvorni pomen;

Izglagolski tvorjenki (njuna besedotvorna podstava je iz glagola) z besedotvornim pomenom dejanja imata priponsko obrazilo *-(a)nje*.

⇒ *všola-nje* ← [to, da se] *všola*[-ø], [] → -nje, *všola-*;

⇒ *opismenjev-anje* ← [to, da] *opismenjuje*[-ø], [] → -anje, *opismenjev-*;
nejedrna sestavina SPo je predmetnopomenska beseda – nedovršni glagol *opismenjuje-m*; samostalniška tvorjenka je sicer nastala iz nedoločniške nedovršne osnove *opismenj-eva-ti*.

Spodnja samostalniška tvorjenka je prav tako nastala iz glagolske podstave, po besedotvornem pomenu pa označuje rezultat dejanja oz. tisto, kar pri dejanju nastane:

⇒ *integr-acija* ← [to, kar se] *integr*[-ira], [] → -acija³⁰, *integr-*.

Zloženka z medponsko-priponskim obrazilom

⇒ *devet-ø-let-ka* ← [to, kar ima] *devet*{-ø} *let*{-ø}, [] → -ka, { } → -ø, *devet-*,
-let-; gre za samostalniško zloženko, ki ima v SPo količinski pridevnik in po besedotvornem pomenu poimenuje predmet lastnosti.

Besedotvorna analiza je pokazala, da je sicer tvorjenih izrazov razmeroma malo, ker se termini pogosto oblikujejo v večbesednih zvezah, vendar pa se kaže prevlada navadnega izpeljevanja kot besedotvornega postopka. To dokazuje tudi pojav poenobesedenja večbesednih leksemov predvsem v splošnem jeziku, kot npr. *nivojskost*, ki nastanejo na podlagi izpeljave, vendar so prisotni zgolj v nestrokovnih besedilih. Sklepamo lahko, da se poenobesedenje v nestrokovni

²⁹ Obrazilo *-izem* pogosto pri tvorjenju leksemov, ki opredeljujejo znanstvene koncepte, gibanja, umetnostne smeri; pomen vršilca dejanja pa se tvori z obrazilom *-ist*, npr. *darvinizem* – *darvinist*, *herbartizem* – *herbartist*.

³⁰ Obrazilo *-acija* pri tvorjenkah ženskega spola pogosto predvsem pri prevzetih leksemin, Toporišič (2004: 167) navaja primere *fundacija*, *formulacija*, *konstitucija*, iz naše analize je podobno tvorjena tudi tujka *edukacija*.

leksiki pojavlja zaradi težnje po poenostavljanju, medtem ko se v stroki ohranjajo večbesedni leksemi.

5.1.2 Nesistemske tvorjenke

V ta razdelek lahko vključimo tvorjenki *e-učenje* in *e-izobraževanje*, katerih »podstava morfema *e-* je pridevnik elektronski, ki ima v teh tvorjenkah pomen 'računalniški', 'internetni' in 'informacijski' (Logar 2005b: 121).« T. i. e-tvorjenke³¹ bi lahko vključili v medponskoobrazilne zloženke, vendar podstava *e-*ja ni *e*, temveč *elektronski*, torej gre za samostalniško stalno besedno zvezo s pridevniškim prilastkom (*elektronsko učenje*, *elektronsko izobraževanje*), hkrati pa v e-tvorjenkah ni obrazila ali podstave zanj. »V tem, torej v neobstoju obrazila, pa so e-tvorjenke podobne kraticam, katerih podstavna beseda ali zveza je krnjena, krni pa so nato združeni [...], za razliko od kratic pa je pri e-tvorjenkah podstavni *elektronski* krnjen predvidljivo, in sicer vedno do prvega glasu oz. črke, ta krn, *e-*, pa je nato združen z jedrom podstavne besedne zveze (prav tam: 124).« Podobno je tudi pri zloženki *ekošola*³², v kateri gre za krnitev podstavne zveze *ekološka šola*. Za razliko od podstave *elektronski*, je podstava *ekološki* krnjena do tretjega glasu oz. črke (*eko-*) in nato združena z jedrom besedne zveze.

5.2 Pomenotvorna analiza leksike

Pomenotvorna analiza v prvem delu prikazuje metaforične in metonimične pomenske prenose v strokovnih leksemih, nato pa se osredotoča na pojava terminologizacije oz. determinologizacije glede na primere iz besedil.

5.2.1 Metaforični pomenski prenosi

Analiza vključuje strokovne besedne zveze, v katerih sta posebej opredeljena tako metaforično jedro kot tudi določilo. Pomenski prenosi so definirani glede na

³¹ Z uporabo spletnih tehnologij pri učenju se širi tudi nabor e-tvorjenk, zato sta po zgledu *e-učenja* in *e-izobraževanja* nastale tudi zloženke *e-študij*, *e-redovalnica*, *e-učilnica* ipd.

³² Projekt ekošole je vplival tudi na druga poimenovanja v okviru tega koncepta, kot npr. *ekolistina*, *ekovrtec* (vir: Giga Fida).

pomenskosestavinsko zgradbo metafore (Hrovatič 1992). Zveza med osnovnim in metaforičnim pomenom je po tej definiciji ena izmed razločevalnih pomenskih sestavin (RPS).

5.2.1.1 Metaforično jedro

Analizirani so skupi z metaforičnim jedrom; samostalniško jedro dobi v strokovnih besednih zvezah nov pomen, medtem ko določilo (vrstni pridevnik) ohrani izhodiščni pomen. Pomenski prenos v besednih zvezah, ki poimenujejo abstraktno predmetnost³³, običajno nastane na podlagi podobnega načina delovanja oz. podobne funkcije.

⇒ **učni korak**:

korak (osnovni pomen): gib z nogami pri hoji;

metaforično: učni korak kot faza oz. stopnja v učnem procesu, 'kot korak' do učnega cilja;

⇒ **poklicna orientacija**:

orientacija (osnovni pomen): ugotavljanje svoje lege, svojega položaja glede na določene točke, znamenja;

metaforično: dejavnost ugotavljanja lastnih poklicnih interesov in smeri šolanja;

⇒ **šolska klima**:

klima (osnovni pomen): podnebje, značilno za določen kraj ali področje;

metaforično: šolska klima kot vzdušje oz. duhovno ozračje v šoli kot ustanovi;

⇒ **šolsko polje**:

polje (osnovni pomen): obsežnejši, razmeroma raven svet za obdelovanje;

metaforično: šolsko polje kot skupek dejavnikov šolstva, ki delujejo na nekem območju;

⇒ **pedagoški eros**:

eros (osnovni pomen): ljubezen, zlasti čutna;

³³ R. Hrovatič (1992) ugotavlja, da so poimenovanja za nekonkretno predmetnost redkeje metaforična.

metaforično: pedagoški eros kot čustvena navezanost vzgojitelja do učenca iz težnje in potrebe po vzgajanju.

5.2.1.2 Metaforično določilo

V skupih, kjer je metaforično zgolj pridevniško določilo, se pomen samostalniškega jedra ohranja. Spodnji primer kaže na pridevniško določilo, ki poimenuje stanje kot posledico glagolskega dejanja. V besednih zvezah s pridevniki, ki so nastali iz prehodnih glagolov, je samostalniško jedro v stanju, kot bi bil objekt predhodnega dejanja, ki ga izraža osnovni pomen glagola (Hrovatič 1992: 30):

⇒ **odprti kurikulum:**

odprt (osnovni pomen): v položaju, da je mogoč prehod, vstop ali izstop;
metaforično: odprti kurikulum je kurikulum, ki je nedokončan in je odprt za dopolnitve; UPS – načrt, RPS – izobraževanja, ki omogoča poljubne dopolnitve, 'kot odprt'.

Samostalniško določilo desnega prilastka v spodnjih primerih izraža nahajanje v kraju ('daleč' in 'spredaj'):

⇒ **učenje na daljavo:**

na daljavo (osnovni pomen): v veliki krajevni oddaljenosti;
metaforično: učenje preko medijev ob ločenosti učenca in učitelja, 'kot bi bila v veliki oddaljenosti';

⇒ **frontalni pouk:**

frontalen (osnovni pomen): nanašajoč se na sprednjo stran;
metaforično: pouk, pri katerem učitelj stoji pred učenci, pouk 'kot od spredaj';

Pridevniško določilo izraža vrsto oz. način določenega stanja:

⇒ **deklarativno znanje**

deklarativen (osnovni pomen): tak kot v javnih razglasih, jasen, z glavnimi dejstvi;
metaforično: znanje, ki temelji na zgolj podatkih, definicijah, 'kot v deklaracijah';

⇒ **proceduralno znanje:**

proceduralen (osnovni pomen): nanašajoč na proceduro, uradni postopek;
metaforično: znanje poteka določene dejavnosti, 'kot procedure';

5.2.2 Metonimični pomenski prenosi

Pri metonimiji se vedno spremeni UPS osnovnega pomena (Hrovatič 1992: 45), povezava med osnovnim pomenom in prenesenim pa je v tem, da se ohranijo pomenske sestavine ali pa vsaj vse razločevalne sestavine osnovnega pomena.

5.2.2.1 Metonimično jedro (skup)

Zelo pogost primer leksikalizirane metonimije v najširšem področju pedagogike je leksem *pedagogika*, in sicer se njegov pomen zoži iz celote, ki jo določa terminologija na posamezen del znotraj te celote. Pedagogika, veda o izobraževanju in vzgoji, z metonimičnim prenosom postane zgolj veda o vzgoji oz. skoraj popolnoma izenačena s pomenom vzgoje:

⇒ **kulturna pedagogika:** UPS – vzgoja, RPS – ki izhaja, ima bistvo v kulturi.

5.2.2.2 Metonimično jedro (sklopi)

Spodnja primera sklopov vsebujeta metonimično jedro in metaforično določilo. Metonimično jedro dobi v novo UPS, vse pomenske sestavine pa se ohranijo in v razločevalnih sestavinah, to pomeni, da se jedro v RPS besedne zveze izrazno ponovi ali se ponovijo njegove razločevalne lastnosti.

⇒ **prikriti kurikulum:**

(metonimično jedro, metaforično določilo):

prikrit (osnovni pomen): ki obstaja, a se na zunaj ne opazi; *prikriti kurikulum*: UPS – vzgojno delovanje kurikula, RPS – ki ni nikjer zapisano, 'kot bi bilo prikrito'; v samostalniškem jedru pride do metonimičnega prenosa iz celote na del;

⇒ **podaljšano bivanje**:

(metonimično jedro, metaforično določilo)

bivanje (osnovni pomen): življenje v nekem določenem prostoru ali situaciji; *podaljšano bivanje*: UPS – dejavnosti, RPS – po času pouka, 'kot podaljšan čas' bivanja v šoli.

S pomočjo analize lahko ugotovimo, da se na področju šolske pedagogike terminološka leksika bolj pogosto oblikuje na podlagi metaforičnih prenosov. Našli smo pet primerov metaforičnih določil in ravno toliko primerov metaforičnih jeder, poleg tega sta se metaforični določili pojavili tudi v zvezah, v katerih sta bili jedri metonimični. Metonimični prenos, ki je izražen v leksemu *kulturna pedagogika* je pogost tudi pri razumevanju enobesednega leksema *pedagogika* (ali *pedagog*) predvsem v nestrokovni, splošni rabi se pomen posploši na en del znotraj celote, kar bo razvidno v poglavju o determinologizaciji leksike (str. 34).

5.2.3 Terminologizacija leksike

Terminološki pojem je najpogosteje motiviran iz svojega splošnega pomena. Ena od stopenj terminologizacije, širša terminologizacija, pomeni težnjo po približevanju svojemu naravnemu jeziku oz. izhodiščnemu pomenu (Žele 2009: 130).

A. Žele (2012: 113) na podlagi pomenotvornih značilnosti glagola nakazuje smeri de- in terminologizacije. Pomensko specializirani glagoli imajo težnjo po širjenju, bodisi se pojavljajo v različnih strokah in s tem vplivajo na širšo terminologizacijo glagola ali pa se determinologizirajo, torej prehajajo iz strokovne v splošnejšo rabo. Pomensko primitivni glagoli težijo k širši terminologizaciji, ki pa vodi v ožjo specializiranost, saj širša terminologizacija predstavlja vmesno stopnjo tako terminologizacijskega kot tudi determinologizacijskega procesa.

S primeri leksemov iz šolske pedagogike, ki se pojavljajo v različnih besedilih (besedilni primeri iz korpusa Giga fida in FidaPLUS oz. iz revije *Ona*), bomo predstavili proces terminologizacije leksike, ki poteka preko različnih stopenj.

Leksem *podaljšano bivanje* je tipičen primer terminologizacije, kar nam dokazuje tudi primer rabe besedne zveze v izhodiščnem pomenu (kot netermin³⁴):

*Prepričana je, da bi morali žrtvam omogočiti **podaljšano bivanje** v posamezni državi: samo tako bi jim lahko pomagali, jih zaščitili in pripravili na vrnitev v domovino.*

V terminologizacijskem procesu se je besedna zveza v okviru šolske pedagogike preoblikovala v termin, in sicer na podlagi asociativnega prenosa ('podaljšati bivanje v šoli'), ki nosi pomen oblike vzgojno-izobraževalnega procesa, ki jo šola organizira po pouku. Rabo terminologiziranega leksema ponazarjata spodnja primera:

*V **podaljšanem bivanju** se učenci učijo, opravljajo domače naloge in druge obveznosti in sodelujejo pri kulturnih, športnih, umetniških in drugih dejavnostih.*

Opazujemo lahko terminologizacijsko-determinologizacijsko zaokroženje iz splošnega pomena v strokovni pomen in nato spet v splošni pomen (splošni pomen → terminologizacija → determinologizacija → splošni pomen), saj lahko v spodnjih besedilnih primerih odkrijemo že delno determinologizacijo leksema – *podaljšano bivanje* je leksem, ki je poznan iz splošne rabe, torej se je ponovno determinologiziral:

*Zdaj imajo obljubljene klopi za **podaljšano bivanje**.*

*Vem, da hčerki ne bo najlažje v **podaljšanem bivanju**, ki ga bo obiskovala po pouku, sploh pa dejavnosti trajajo do pol štirih, medtem ko jo bom lahko prišla iskat šele ob pol petih.*

Na primerih rabe leksema *podaljšano bivanje* smo sledili spreminjanju pomena iz izhodiščnega v terminologizirano obliko. Terminologiziran pomen pa se je nato v determinologizacijskem procesu posplošil in se uveljavil tudi izven meja stroke.

³⁴ Trostopenjska terminologizacija vključuje stopnje netermin – poltermin – termin (Žele 2012: 112).

Ena od stopenj oz. oblik terminologizacije je tudi širša terminologizacija, ki omogoča specializacijo pomena v več različnih strokah, kar bomo ponazorili z naslednjimi besednimi zvezami iz analize:

šolsko <u>polje</u> (ped.)	<u>priložnostno</u> učenje (ped.)
magnetno <u>polje</u> (fiz.)	<u>priložnostno</u> delo (ekon.)
električno <u>polje</u> (fiz.)	<u>priložnostni</u> kovanec (num.)
vidno <u>polje</u> (med.)	<u>dopolnilni</u> pouk (ped.)
minsko <u>polje</u> (voj.)	<u>dopolnilno</u> zavarovanje (zavar..)
bojno <u>polje</u> (pesn.)	<u>dopolnilno</u> delo (ekon.)
učni <u>korak</u> (ped.)	<u>odprti</u> kurikulum (ped.)
drsalni <u>korak</u> (špor.)	<u>odprti</u> trg (ekon.)
izpadni <u>korak</u> (špor.)	<u>odprti</u> interval (mat.)
	<u>prikriti</u> kurikulum (ped.)
	<u>prikrita</u> infekcija (med.)
	<u>prikrita</u> toplota (fiz.)

V zgornjih primerih so nanizani večbesedni leksemi iz različnih strokovnih področij, in sicer smo znotraj besednih zvez opazovali samostalniški jedri *korak* in *polje* ter pridevniške prilastke *priložnostni*, *dopolnilni*, *odprti* in *prikriti*. Po zgledu A. Žele (2012: 113), ki je na ta način razvrstila glagolske termine (ki izhajajo iz primitivnih glagolov), je bilo upoštevano, da imata opazovana samostalnika in pridevniki splošni pomen, ki ni ozko specializiran. Pokazalo se je, da se samostalniki ali pridevniki s splošnim oz. širokim pomenom, ki tvorijo večbesedne zveze, v številnih strokah oz. v ozkostrokovnih besedilih terminologizirajo. Besedne zveze, ki vsebujejo enako sestavino, imajo znotraj določene stroke specializiran pomen. V tem primeru širša terminologizacija pomeni stopnjo oz. eno izmed faz na poti k ožji terminologizaciji.

5.2.4 Determinologizacija leksike

V analizirani leksiki šolske pedagogike je najti primere različnih stopenj determinologizacije, in sicer je največ primerov delne determinologizacije³⁵ oz. začetne stopnje v determinologizacijskem procesu, pri kateri sta način rabe in pomen termina podobna kakor v strokovnem jeziku. Spodaj nanizani primeri rabe so izpisani iz besedil revije *Ona*, uporabljena pa sta bila tudi besedilna korpusa FidaPLUS in Gigafida.

Primeri rabe leksema *pedagog* kažeta na dve različni stopnji determinologizacije:

⇒ **pedagog** (kdor se poklicno ukvarja z vzgojo in izobraževanjem; strokovnjak za pedagogiko).

V prvem primeru je determinologiziran leksem zelo blizu izhodiščnemu pomenu:

*Gotovo je tu veliko kriva šola, ki gleda na jezik zelo mačehovsko; pa tudi **pedagogi** ne znajo zbuditi ljubezni do materinske besede.*

Primer spodaj nakazuje še višjo stopnjo determinologizirane rabe, čeprav ima pomen še skupne točke s pojmovnim sistemom stroke: *pedagog* 'ki ima sposobnost vzgajanja in izobraževanja'.

*To ni zame. Nimam živcev, da bi bil **pedagog**.*

⇒ **pedagogika** (veda o vzgoji in izobraževanju) se pojavlja tudi v nestrokovnih besedilih, kot npr:

*V svoji karieri sem sicer delala ovinke, sem pa pozneje spoznala, da imajo moji uspehi neki skupni imenovalec. To je neke vrste **pedagogika** in je nadaljevanje poslanstva moje mame.*

Termin *pedagogika* se determinologizira, saj ne nastopa več v pomenu, ki je določen v okvirih stroke, ampak se njegov pomen zoži iz celote na samo en del – vzgojo (metonimična raba leksema), npr:

*Predvsem pa me je gnala v živ upor stara **pedagogika** v naših in švicarskih šolah.*

³⁵ M. Žagar (2005) deli determinologizacijo na tri stopnje: delno, popolno in individualno.

⇒ **kurikulum ali kurikulum:** vzgojno-izobraževalni načrt, ki je osnovan na zakonodaji in zajema skupek različnih dejavnikov, ki vplivajo na dogajanje v vzgojno-izobraževalni instituciji;

*S to ceno je pokrit kompletni **kurikulum** in vsi nadstandardni programi ter manjša skupina otrok.*

Determinologizacija se seveda najprej kaže ob dejstvu, da je leksem prisoten v reviji *Ona*³⁶, v vseh primerih pa gre za začetno stopnjo determinologizacije pomena, saj ostajajo prepoznavne glavne sestavine termina. Kurikulum ali kurikulum v nestrokovnih besedilih pogosto sovpada z leksemom *učni načrt*³⁷.

*V ta namen se je bilo treba odpraviti na osebni mali športni dan po različnih ljubljanskih srednjih šolah in tam vsakega, ki je bil pripravljen odgovarjati, prijazno pobarati, kako si predstavlja vlogo verouka v svojem življenju in v šolskem **kurikulumu**.*

S pomočjo tabele leksike lahko ugotovimo, da se v nestrokovnih besedilih pogosto pojavlja besedna zveza *didaktična metoda*³⁸, ki pa je v strokovni rabi ni mogoče najti,³⁹ prisotna je sicer tudi v SSKJ-ju pod geslom *didaktičen*. Pomen determinologizirane zveze *didaktična metoda* si v spodnjih dveh primerih lahko razlagamo preko pomena termina *učna metoda*. A Tomić (2003: 87) razlaga, »da so *učne metode* znanstveno in praktično preverjeni načini učinkovite komunikacije med učiteljem in učenci na vseh stopnjah učnega procesa, od pripravljanja, obravnavanja ali obdelovanja nove učne vsebine, vadenja, ponavljanja in

³⁶ Torej je prešel iz strokovnih v praktičnosporazumevalna besedila in s tem iz ožje leksike v širšo, splošno.

³⁷ Učni načrt predstavlja v stroki zgolj en del znotraj celotnega kurikula.

³⁸ Glede na tabelo (str. 24) se je omenjeni leksem pojavil 38-krat v besedilih iz revije *Ona*, medtem ko v analizirani strokovni literaturi te zveze nismo našli.

³⁹ V analiziranih besedilih iz revije *Sodobna pedagogika* in pri pregledu temeljnih didaktičnih del A. Tomić in F. Strmčnika (Tomić 2000; Strmčnik 2001) tega termina nismo zasledili. F. Pediček ga sicer navaja v svojem *Geslovníku* (1985b), vendar ga uvršča pod skupni pojem *metode pouka*, iz česar bi lahko sklepali, da gre pri leksemu *didaktične metode* za združitev pomena danes uveljavljenih terminov *učne metode* in *didaktične strategije*, ki se med seboj tesno povezuje.

preverjanja znanja, sposobnosti in spretnosti.« Poenostavljeno bi lahko dejali, da učne metode predstavljajo načine, preko katerih prihajajo sporočila do učenca.

⇒ **didaktična metoda** (SSKJ): *didaktičen*: nanašajoč se na didaktiko, učen / *metoda*: oblika načrtnega, premišljenega dejanja, ravnanja ali mišljenja za doseg kakega cilja; način, postopek)

*Obstaja toliko drugih, raznovrstnih in ustvarjalnejših **didaktičnih metod**, da je pravzaprav žalostno, če je delovni zvezek osnovni učni pripomoček.*

*Hoja je tako naravna oblika telesne dejavnosti, da ne potrebujemo posebnih **didaktičnih metod**; tako kot se otrok nauči igrati hoditi, naj bi tudi igrati hodil skozi življenje.*

V našem primeru gre za leksem, ki v stroki niti ni opredeljen kot termin, se je pa uveljavil v splošni leksiki.

Spodaj pa lahko iz sobesedila sklepamo, da leksem *didaktične metode* ne nastopa v pomenu *učne metode*, ampak bi bila na tem mestu bolj smiselna uporaba besedne zveze *vzgojna sredstva*.

*Zaradi strogih **didaktičnih metod** Prešeren Ribnice ni imel v čislih. Celo na smrtni postelji se je ni spominjal s prijetnim občutkom.*

M. Žagar Karer (2011) opozarja, da so termini v splošnih besedilih včasih uporabljeni na način, ki bi bil za stroko sporen, npr.

*Da študentom govorijo zgolj to, kako »fina« je ta **bolonjska reforma**, ker študiraš samo tri leta, vsekakor bolj pripomore k brezbriznosti do študija in problema zaposlitve kot pa k izboljšanju študijskih pogojev in njihovemu prilagajanju globalnim zahtevam.*

Namesto leksema *bolonjska reforma* bi bila v konkretnem primeru ustrežnejša zveza *bolonjski sistem*.

Ker je na področju šolske pedagogike in na splošno v pedagoški vedi predmetnost v veliko primerih poimenovana z besednimi zvezami, se lahko (predvsem v

nestrokovnih besedilih) pojavi poenobesedenje oz. univerbizacija, to pomeni da iz večbesednega leksema nastane enobesedni⁴⁰, kot v primerih *bolonjska reforma* (>*bolonja*) in *nivojski pouk* (*nivojskost*⁴¹). Oba poenobesedena leksema bi sicer lahko označili kot zgled, da se v praktičnosporazumevalnem jeziku strokovne besedne zveze krajšajo, pri čemer se spremeni izrazna podoba, pomen pa ostane isti oz. podoben:

⇒ ***bolonjska reforma – bolonja***

*Študent ljubljanske ekonomske fakultete Matija Lavrinc nam je, denimo, ogorčen dejal, da je **bolonjska reforma** zavožena.*

*Iz pogovora z našimi študenti vem, da so do **bolonje** kritični tudi oni.*

Primer časopisnega naslova *Izgubljeni v »**bolonji**«* prikazuje ekspresivno rabo leksema; iz izrazne podobe (tj. neuporabe velike začetnice in narekovajev) je mogoče razbrati, da se leksem ne navezuje na istoimensko mesto, ampak se nanaša na šolsko reformo, pomen pa lahko razumemo zgolj iz sobesedila.

⇒ ***nivojski pouk*** (pouk določenega šolskega predmeta na različnih zahtevnostnih stopnjah)

***Nivojski pouk** je že nekaj časa predmet kritik dela učiteljev in staršev (ne pa tudi strokovnjakov s tega področja!), toda rdeča nit velike večine teh kritik so težave, ki jih prinaša organizacija, luknje v urniku denimo, ne pa sama ideja **nivojskega pouka**.*

Pomen leksema *nivojskost* se v spodnjem primeru izenači s pomenom *nivojskega pouka*.

⁴⁰ V splošni, nestrokovni rabi smo našli tudi primere tvorjenk, ki so izkazane zgolj v nespecializiranih besedilih, medtem ko jih v strokovni rabi ni mogoče zaslediti, in sicer: *kurikularci*, *permisivci*, *permisivke* (*Dnevnik*, 16. 5. 2013). Gre za navadne izpeljanke, ki imajo enomorfemski obrazili *-ec* in *-ka*, ki sta značilni za označevanje vršilca oz. nosilca povezave ali lastnosti (glede na besedotvorni pomen). *Kurikularec* v pomenu 'tisti, ki ustvarja, oblikuje kurikulum'; *permisivec/permisivka*: 'tisti/tista, ki je naklonjen permisivnosti v vzgoji'.

⁴¹ Samostalniška izpeljanka iz pridevnika: *nivojsk-ost* ← [to, da je] *nivojsk[-i]*, [] → *nivojsk-*, *-ost*. Sicer se leksem uporablja v svojem izhodiščnem pomenu 'nanašajoč se na nivoje', vendar je mogoče v nestrokovnih besedilih s pedagoško tematiko najti primere, ki izkazujejo rabo tega leksema v pomenu 'nivojski pouk'.

***Nivojskosti** ne bodo preizkušale vse šole, saj so v svojih projektih samo nekatere ponudile to možnost.*

V besedilih je največkrat zaznati začetno stopnjo determinologizacije, pri kateri ne prihaja do bistvenih razlik med izhodiščnim in determinologiziranim pomenom, kar je razvidno tudi iz spodnjih besedilnih primerov, v katerih se leksemi uporabljajo v pomenu, ki ga določa stroka:

*Za učence pa je **opisno ocenjevanje** pozitivno, ker ne čutijo nikakršnih obremenitev ali stresnih situacij zaradi ocene.*

*V **e-izobraževanju** smo orali ledino, smo edina šola pri nas, ki izvaja e-študij v celoti.*

*Glavni kriteriji, na katerih temelji naša odločitev, sta kronološka in mentalna starost ter običajno kasnejši datum **všolanja** za dečke, ker zorijo štiri do šest mesecev kasneje kot deklice.*

*Naši otroci hodijo v **ekošole**, ki so to le po nazivu. Kaj je tam eko? Hrana ne, to niti niso energetsko učinkovite zgradbe, vgrajujejo plastična okna, ...*

*Seveda pa, kot v vseh drugih sistemih, tudi v Cerkvi ves čas nenačrtno poteka **priložnostno učenje**.*

***Devetletka** se je lepo uveljavila, vzgojiteljice pa so prinesle novo kakovost dela v prvem razredu.*

*Med šolanjem je imel čas tudi za številne **obšolske dejavnosti**.*

*Pouk poteka delno kot **učenje na daljavo**, delno pa v obliki neposrednega stika učenca z učiteljem.*

*Rezultat **vzgojno-izobraževalnega procesa** naj bi bila tudi človekova osebnostna rast.*

*Kot pedagoginja sem, zaslepljena z navodili **permisivne vzgoje**, tako kot mnogi starši tudi jaz nežno in mehko vzgajala svojega otroka.*

*Šola bo poskušala storiti vse, da bo pridobila zadostno število otrok za vpis v posamezne oddelke, da **kombiniranega pouka** ne bi bilo.*

Najti je tudi primere popolne determinologiziranosti leksike oz. stopnjo determinologizacije, pri kateri leksemi ne nastopajo več v rabi, kot jo določa stroka, in sicer v primeru leksema *šolsko polje* (skupek dejavnikov šolstva na nekem območju).

Prvi primer prikazuje delno determinologizacijo leksema, ki se še ujema s strokovno rabo:

*Na vprašanje, kako resno gre jemati dosežke v tovrstnih raziskavah in na njihovi podlagi ukrepati, raziskovalci **šolskega polja** odgovarjajo zadržano.*

Spodnji trije besedilni primeri pa kažejo na rabo, ki bi jo lahko pripisali popolni determinologizaciji, saj se pomen leksema zaradi besedilnega okolja odmakne od tistega, ki je rabljen v stroki:

*Zato je kot naročen prišel spopad na **šolskem polju**, na katero ne sme za nobeno ceno in bolj, kot je zagotavljala Gabrova šolska zakonodaja, poseči zasebna pobuda Katoliške cerkve.*

*Med svojo šestletno vladavino se je namreč iz mladega, nadobudnega člana strokovnega sveta za šolstvo, ki je v kavbojkah in vedno istem puloverju obdeloval **šolsko polje** z vitalnostjo gabra in temeljitostjo bagra.*

*Gre predvsem za skupino jastrebov na **šolskem polju**, ki so imeli prej absolutni monopol nad resnico, nad vsebino in formo šolskega sistema.*

V zgornjih primerih je leksem rabljen v navezavi z izhodiščnim pomenom samostalniškega jedra *polje* ('zemljišče za gojenje rastlin'), na kar kaže tudi besedilno okolje – *obdelovati šolsko polje, jastrebi na šolskem polju*; ali pa v pomenu 'bojno polje' – *spopad na šolskem polju*; stiliziran pomen leksema je tako odvisen od svojega sobesedila in ga brez kontekstualnih okoliščin ne moremo razumeti.

Pomen naslednjih leksemov se je tudi oddaljil od osnovnega pomena termina:

⇒ **dopolnilni pouk**: pouk določenega predmeta, kjer učenci s slabšimi učnimi rezultati dobijo dodatno razlago in pomoč pri razumevanju snovi;

prvi primer nakazuje na delno determinologizacijo:

*Saj jim dajo **dopolnilni pouk**, vendar je to premalo.*

V drugem primeru determinologizacijske rabe pa se pomen ne navezuje več na 'obliko pouka v vzgojno-izobraževalnem procesu', ampak se spremeni v 'dodatno izobraževanje zaradi nerazgledanosti':

*Sicer pa je v Avstriji ponekod nepoznavanje Slovenije tolikšno, da posegajo po stereotipih iz obdobja Jugoslavije. Bi potem rabila **dopolnilni pouk** celotna družba?*

⇒ **vseživljenjsko učenje**: po definiciji OECD-ja⁴² vseživljenjsko učenje obsega individualni in družbeni razvoj vseh vrst in oblik in poudarja potrebo po pripravi in motiviranju za učenje otrok v zgodnji mladosti in skozi vse življenje.

***Vseživljenjsko učenje** ni nič novega. V naši družbi se je odvijalo in se bo, vendar se tega procesa ne zavedamo vedno. **Vseživljenjsko učenje** pomeni, da se učimo vsi in povsod, ne le v šoli, kot smo bili navajeni doslej.*

V naslednjem primeru iz besedila leksem pridobi determinologiziran pomen 'programa, projekta' (ki se promovira oz. predstavlja na različnih krajevnih točkah).

*V točkah **vseživljenjskega učenja** lahko brezplačno pridobivate številna nova znanja ali obnavljate to, kar ste se že naučili.*

*Iz naše analize je razvidno, da se v Sloveniji v **vseživljenjsko učenje** vključujejo predvsem bolj izobraženi odrasli.*

⁴² Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (kratica OECD po angleškem imenu: Organisation for Economic Co-operation and Development) je mednarodna gospodarska organizacija razvitih držav, ki sprejemajo načela predstavniške demokracije in svobodnega trga.

⇒ **poklicna orientacija:**

Prvi primer izkazuje determinologizirano rabo, ki ohranja vse lastnosti strokovnega pomena:

*Ključ do tega je pravočasna **poklicna orientacija** otrok, delo s starši, ponudba čimveč izkušenj, preko katerih se bodo lahko otroci čimbolj pravilno odločili;*

medtem ko se determinologizacija širi še naprej do stopnje, kjer se osnovni pomen spremeni:

*S prireditvijo in sodelovanjem, ki naj bi postalo tradicionalno, so študentje posredovali sporočilo, da so med njimi, kljub njihovi zelo različni **poklicni orientaciji**, možne povezave in sodelovanje.*

Iz primera ni jasno, ali je šlo za napako v izražanju (*poklicna orientiranost* namesto *orientacija*) ali pa se je determinologiziral do te stopnje, da je pridobil pomen 'interesa, zanimanja'. Podoben temu je tudi primer: *Kakšna je pa vaša poklicna orientacija?*⁴³

Leksemi v determinologizacijskem procesu spreminjajo pomen in lahko postanejo tudi stilno zaznamovani. Spodnji primer kaže na slabšalno rabo leksema *prilagojeni program*.

*Že omenjenim hitrostnim [...] bi veljalo dodati še talne oznake: zadostuje npr., da se odpelješ po magistralki Ljubljana–Koper, si ogledaš, kje je sredinska črta prekinjena in kje neprekinjena, in jasno ti bo, da so »strokovnjaki«, ki so jih začrtovali, bodisi imeli najmanj smrtonosno dozo alkohola v krvi – ali pa niso končali šole s **prilagojenim programom**.*

Pomen 'ne dokončati šolanja v prilagojenem programu' kot 'biti nesposoben, zaostal'.

Poleg vseh naštetih primerov stopenj determinologizacijskega procesa, pa ne smemo pozabiti, da se tako kot pri terminologizaciji tudi na poti k determinologizirani leksiki pojavi vmesna stopnja, ki nakazuje širšo terminologizacijo, in sicer gre za vmesno stopnjo na prehodu termina iz ožje specializiranega v splošni, širši pomen. Primere širše terminologizacije v

⁴³ Podnaslov objavljen v *Priročniku za bruce: Ljubljana, generacija 2005*.

determinologizacijskem procesu smo opredelili po vzoru A. Žele (2012: 106) na podlagi širše terminologiziranih glagolov.

<u>opismenjevanje</u> (ped.)	<u>kombinirani</u> oddelek (ped.)
plavalno <u>opismenjevanje</u> (špor.)	<u>kombinirano</u> gnojilo (agr.)
računalniško <u>opismenjevanje</u> (rač.)	<u>kombinirana</u> ladja (navt.)
vzgojno-izobraževalni <u>proces</u> ⁴⁴ (ped.)	<u>opisno</u> ocenjevanje (ped.)
kemični <u>proces</u> (kem.)	<u>opisna</u> geometrija (geom.)
nürnberški <u>proces</u> (zgod.)	<u>opisni</u> čas (lingv.)
bolonjska <u>reforma</u> (ped.)	<u>nivojski</u> pouk (ped.)
agrarna <u>reforma</u> (gosp.)	<u>nivojsko</u> stikalo (elekt.)
davčna <u>reforma</u> (ekon.)	<u>nivojsko</u> križišče (gradb.)
vzgojni <u>subjekt</u> (ped.)	<u>problemski</u> pouk (ped.)
lirski <u>subjekt</u> (knjiž.)	<u>problemski</u> šah (šah.)
pravni <u>subjekt</u> (prav.)	<u>problemsko</u> drevo (soc.)
didaktična <u>strategija</u> (ped.)	
vojaška <u>strategija</u> (voj.)	
poslovna <u>strategija</u> (posl.)	

Enobesedni in večbesedni leksemi, katerih osnovni pomen (v večbesednih pomen določila ali samostalniškega jedra) je že specializiran, se širijo in uporabljajo v različnih strokah, njihov pomen pa se oblikuje znotraj posameznega strokovnega področja.

Podobno kot v poglavju terminologizacije smo opredelili proces širše terminologizacije, ki v tem primeru poteka kot faza v determinologizacijskem procesu, in sicer se ožje pomensko specializirane besede širijo na različna strokovna področja, s tem pa se njihov pomen posplošuje. Kot primere smo prikazali samostalniška jedra znotraj leksemov: *opismenjevanje*, *proces*, *reforma*, *subjekt*, *strategija* in pridevniška določila: *kombinirani*, *opisni*, *nivojski*, *problemski*.

⁴⁴ *Proces* bi lahko vključili med poltermine (po A. Žele 2009: 134), saj se zaradi svoje širokopomenskosti uporablja v več različnih strokah, pa tudi v nespecializiranih praktičnosporazumevalnih besedilih, kot tudi npr. *sistem*, *struktura*, *operacija* ipd.

Širša terminologizacija se kaže tudi skozi besedotvorne postopke, in sicer je zelo pogosto nesistemska tvorjenje s podstavo *e-* prisotno tako v splošni rabi kot tudi na različnih drugih strokovnih področjih, npr. *e-učenje* (ped.), *e-bančništvo*, *e-račun* (ban.), *e-borza* (ekon.).

Opazimo lahko, da je leksika, ki je bila uporabljena iz nespecializiranega vira (*Ona*) že v celoti determinologizirana, največkrat pa gre za primere delne determinologizacije, torej pomen ostaja enak strokovnemu pomenu. Leksika, ki smo jo našli v znanstveni reviji *Sodobna pedagogika*, pa se ni v celoti determinologizirala, ampak so nekateri leksemi še bolj ali manj prisotni v zaprtem leksikalnem sistemu pedagoške terminologije. Da ima terminološka leksika močno težnjo po determinologizaciji pa kažeta tudi naslednja primera (leksema, ki sta se v naši analizi pojavila zgolj v strokovni literaturi) iz FidePLUS:

*Potem se je sprostil moj **pedagoški eros**⁴⁵ in sem začela predavati o poroki kot obredu.*

Pomen v tem primeru bi opredelili kot 'ljubezen oz. strast do predavanja, razlaganja.'

*Na zavajajočo enotnost med slovenskimi lutkarji je opozoril dr. Blaž Lukan , saj so med posameznimi producenti tako po **edukaciji**, produkciji in recepciji tako velike razlike, da te navidezne enakosti oz. enovitosti nikakor ne utemljujejo.*

Zgornji primer pojmuje *edukacijo* v pomenu 'izobraženosti.' Pomen se razlikuje od strokovnega pomena, zato bi bila takšna raba v stroki neustrezna.

⁴⁵ Leksem je vključen v SSKJ, kar po M. Žagar (2007: 599) pomeni, da je determinologiziran, torej prešel v splošno rabo. Ko se termin začne pojavljati v množičnih medijih, ni več zanimiv le za terminološke slovarje, ampak tudi za slovarje splošnega tipa. M. Žagar pa opozarja, da mora biti leksikograf pozoren na pomenske spremembe, ki jim je (prej nedvoumno definiran) termin v novem besedilnem okolju večkrat podvržen. Neposredno prenašanje terminoloških razlag v splošne slovarje zato ni primerno.

6 Sklepne ugotovitve

V tem poglavju bodo podane sklepne ugotovitve besedotvorno-pomenotvorne analize. Že pri zbiranju leksemov iz obeh besedilnih virov smo lahko ugotovili, da v leksiki s področja šolske pedagogike prevladuje uporaba terminoloških besednih zvez. Besedotvorna analiza zato ni obsegala veliko primerov tvorbenih postopkov, je pa nakazala največ primerov izpeljave in značilna priponska obrazila, kot na primer -(a)nje pri leksemih srednjega spola: *opismenjev-anje*, *všola-nje*. Obrazilo najdemo tudi pri neanalizirani leksiki s tega področja, in sicer kot primer: *izobraževa-nje*, *učiteljeva-nje*, *vzgaja-nje*, *inštruira-nje*, *poučeva-nje* ipd. Poleg tega smo pri izpeljavi našli še primere z obrazilom moškega spola *-izem* (*herbart-izem*) in z ničtim obrazilom (*-ø*). Ničto obrazilo, ki je pri samostalniških podstavah značilno za poimenovanja strokovnjaka določenega področja, najdemo tudi v primerih *didaktik-ø*, *logoped-ø*. Izglagolska tvorjenka *integr-acija* nosi obrazilo, s katerim tvorimo v večini prevzete besede (podobno *eduk-acija*). V enem primeru je šlo za zloženko z medponsko-priponskim obrazilom *devet-ø-let-ka*, kateri podobne primere bi lahko našli v leksemih *srednj-e-šol-ec*, *vs-e-življenjsk-ost* (v pomenu koncepta vseživljenjskega učenja). Tudi v šolski pedagogiki je zaznati primere nesistemske tvorjenosti, kot npr. *e-učenje*, *e-izobraževanje*, *ekošola*. E-tvorjenke so v pedagogiki zelo pogoste, saj so postali računalnik in z njim spletni programi ter aplikacije v vzgojno-izobraževalnem procesu nepogrešljivi učni pripomočki, ki omogočajo uvajanje novih učnih oblik.

Pomenotvorna analiza je odkrila prisotnost metaforičnih in metonimičnih pomenskih prenosov v pedagoški leksiki. Med skupi in sklopi smo našli največ primerov skupov z metaforičnim jedrom ali določilom (npr. *učni korak*, *frontalni pouk*), torej lahko iz tega sklepamo, da je metaforizacija najpogostejši proces pomenskega prenosa znotraj leksike v pedagogiki. Ker v primeru analizirane leksike ni šlo za konkretno poimenovano predmetnost, ni bilo mogoče oblikovati asociativnih povezav med pomenskimi sestavinami glede na podobnosti v barvi, obliki itd., ampak je bila izražena predvsem podobnost v funkciji oz. v načinu delovanja.

Metonimični prenos smo na podlagi teorije pomenskih sestavin odkrili v primeru *kulturna pedagogika*, kjer je prišlo do preimenovanja iz celotnega pomena na en del in s tem do spremembe uvrščevalne sestavine – pedagogika kot veda, ki za svoje področje opredeljuje vzgojo in izobraževanje postane v strokovnem leksemu *kulturna pedagogika* zožena samo na pomen 'vzgoje'. Podoben primer metonimije so pokazali tudi primeri iz praktičnosporazumevalnih besedil, in sicer pri leksemu *pedagog*, kateremu se zaradi vpliva determinologizacije strokovni pomen spremeni in zoži zgolj na en del v okviru celotnega pomena ('vzgojitelj oz. tisti, ki ima sposobnost vzgajanja').

Dva primera sklopov (*podaljšano bivanje* in *prikriti kurikulum*) z metaforičnim določilom in metonimičnim jedrom dokazujeta, da imata lahko v večbesednih leksemih obe sestavini besedne zveze preneseni pomen. UPS samostalniškega jedra (*kurikulum*, *bivanje*) se je v obeh primerih spremenila, RPS osnovnega pomena pa se je prepisala v RPS strokovne besedne zveze. Metaforični določili (*prikriti*, *podaljšano*) smo opredelili s primerjalnim veznikom *kot*, RPS pa so tiste, ki so tvorile povezavo med osnovnim in prenesenim pomenom.

V okviru analize procesa terminologizacije smo našli en primer, in sicer *podaljšano bivanje*, za katerega smo dokazali, da je že (ponovno) determinologiziran in s tem opredelili proces terminologizacijsko-determinologizacijskega zaokroženja. Terminologizacija leksike se izraža predvsem v okviru širše terminologizacije, ki kot vmesna stopnja med determinologizacijo in terminologizacijo širi in dopolnjuje strokovno leksiko med različnimi strokami.

V poglavju o determinologizaciji smo vzeli v ozir leksiko, ki smo jo preko analize našli v praktičnosporazumevalnih besedilih revije *Ona*. Celotna leksika iz tega dela je determinologizirana, konkretni primeri iz besedil pa kažejo, da gre v večini primerov še za pomensko povezanost determinologiziranega pomena s pomenom, ki je uveljavljen v stroki. Raba določenih primerov leksemov (*šolsko polje*, *prilagojeni program*) se v publicističnih besedilih stilizira, s tem pa postane prepoznavanje njihovega pomena močno odvisno od sobesedilnega okolja. Prikazali smo tudi primere strokovnih terminov, ki so na prehodu med funkcijskimi zvrstmi jezika spremenili izrazno podobo (*didaktična metoda*) in se v splošnem jeziku ohranili v podobi, ki v stroki ni utemeljena.

Determinologizacija je proces, ki na področju strokovnega izrazja nenehno deluje in vpliva na širjenje prej ožje strokovnih pomenov. Sklepamo lahko, da je delna determinologizacija (po M. Žagar 2005) v leksiki šolske pedagogike osrednje delovanje, ki zaradi neprestanega stika uporabnikov s šolskim področjem (zaradi različnih vzrokov, kot npr. podaljševanje izobraževanja, pomen vseživljenjskega učenja) približuje pedagoško leksiko širši množici in s tem obnavlja tudi njen prvotni, strokovni pomen, medtem ko je težnja po preoblikovanju pomena, ki bi se znatno oddaljil od osnovnega, manjša.

7 Zaključek

Znotraj šolske pedagogike obstaja še mnogo terminološko premalo dorečenih področij, zato mora biti terminologija predmet nenehnega opazovanja, spremljanja in poglobljenega raziskovanja. Večina pedagoške leksike se determinologizira, saj je področje šolstva nenehno aktualno in predstavlja pomemben dejavnik družbenega življenja. Na delovanje šolskega polja vplivajo tudi politične spremembe, te pa posledično prinašajo spremembe vzgojno-izobraževalnega sistema. V tem procesu spreminjanja obstoječih vzorcev in zastarelih programov nastaja na podlagi reform nova predmetnost, katere pojmovni svet zahteva nova poimenovanja. Tvorba novih poimenovanj v terminologiji pa odkriva široko področje pomenotvornih zmožnosti jezika, ki terminom omogočajo pomensko razširjanje in splošno leksiko ožijo na specializirane pomene.

Jezik je živ, dinamičen organizem, zato se z njegovo uporabo preko tvorjenja besedil odpira tudi zaprt pojmovni svet terminologije. To omogoča besedju, da iz splošne rabe prehaja v specifično leksiko določene stroke, kjer pridobiva nove pomene in se lahko nato po stopnjah od termina do netermina spet vrača nazaj v širšo leksikalno rabo.

V diplomskem delu je bil prikazan en del – področje strokovne leksike s svojimi lastnostmi in besedilnimi značilnostmi. Neobsežna analiza leksike je tudi odkrila različne lastnosti (kot npr. prevlado večbesednih leksemov), ki bi bile vredne nadaljnjega raziskovanja predvsem v smeri pomenskih prenosov znotraj pomenskih sestavin in terminologizacijsko-determinologizacijskega procesa. Sicer

pa široko področje pedagogike ponuja veliko možnosti za raziskovanje, predvsem zato, ker je to znanstveno področje izrazito usmerjeno v aplikativnost, praktična raba pa je nenehno v interakciji s spremembami.

8 Literatura in viri

Literatura:

Ljudmila Bokal, 2007: Terminologija publicističnega jezika. *Obdobja 24. Razvoj slovenskega strokovnega jezika*. Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik Filozofske fakultete. 87–98.

Maja Čadež, Polona Kelava, 2009: Izobraževanje, neoliberalizem in reprodukcija družbenih razmerij. *Sodobna pedagogika* 60/5. 110–130.

Franc Pediček, slovenski pedagog. Ur. S. Šinkovec. Ljubljana: Inštitut Franca Pedička, 2013.

Renata Hrovatič, 1992: *Metaforični in metonimični pomenski prenosi v terminoloških besednih zvezah*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Zoran Jelenc, 2008: Vpliv koncepta in strategije vseživljenjskosti učenja na strokovno izrazje v vzgoji in izobraževanju. *Vseživljenjsko učenje in strokovno izrazje*. Ur. P. Javrh. Ljubljana: Pedagoški inštitut. 9–21.

Robi Kroflič, 2000: Avtoriteta in pedagoški eros – temeljna koncepta Gogalove vzgojne teorije. *Sodobna pedagogika* 51/5. 56–83.

Nina Ledinek, 2009: Determinologizacija geografske terminologije. *Terminologija in sodobna terminografija*. Ur. N. Ledinek idr. Ljubljana: Založba ZRC SAZU. 247–257.

Nataša Logar, 2005a: Norma v slovarju sodobne slovenščine: zloženke in kratice. *Družboslovne razprave* 21/48. 211–225.

Nataša Logar, 2005b: Nove tehnologije in nekateri nesistemiški besedotvorni postopki. *Obdobja 22. Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti*. Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik Filozofske fakultete. 121–132.

Barica Marentič Požarnik, 2000: *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Janko Muršak, 2008: Terminološki problemi v izobraževalnih vedah. *Vseživljenjsko učenje in strokovno izrazje*. Ur. P. Javrh. Ljubljana: Pedagoški inštitut. 45–54.

Franc Pediček, 1985a: *Razvoj in sistem slovenske pedagoške terminologije. 1. del: Vstop v problematiko pedagoške terminologije*. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Franc Pediček, 1985b: *Razvoj in sistem slovenske pedagoške terminologije. 2. del: Geslovník slovenskih pedagoških ključnih besed*. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Vanda Rebolj, 2008: Vplivi novih tehnologij na sporazumevanje in na strokovno izrazje za učenje. *Vseživljenjsko učenje in strokovno izrazje*. Ur. P. Javrh. Ljubljana: Pedagoški inštitut. 109–124.

Jerica Snoj, 2010: *Metafora v leksikalnem sistemu*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Irena Stramljič Breznik, 1995: Specializiranost obrazil za izpeljanke s pomenom vršilca dejanja, nosilca lastnosti in opravkarja. *Jezik in slovstvo* 40/8. 285–291.

Damijan Štefanc, 2008: Ideje neoliberalizma v procesih rekonceptualizacije obveznega splošnega izobraževanja: nekatere teoretske poteze in praktične implikacije. *Sodobna pedagogika* 59/3. 10–31.

Ana Tomić, 2000: *Izbrana poglavja iz didaktike*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Center za pedagoško izobraževanje.

Jože Toporišič, 2004: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.

Tadej Vidmar, 2009: Oddelek za pedagogiko in andragogiko. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ur. V. Bucik idr. 242–249.

Ada Vidovič Muha, 1988: *Slovensko skladenjsko besedotvorje ob primerih zloženk*. Ljubljana: Partizanska knjiga.

Ada Vidovič Muha, 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje. Govorica slovarja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Ada Vidovič Muha, 2011: *Slovensko skladenjsko besedotvorje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Mojca Žagar, 2005: Determinologizacija (na primeru terminologije fizike). *Jezik in slovstvo*. 50/2. 35–48.

Mojca Žagar, 2007: Determinologizacija v splošnih in terminoloških slovarjih. *Obdobja 24: Razvoj slovenskega strokovnega jezika*. Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik Filozofske fakultete. 599–609.

Mojca Žagar Karer, 2011: *Terminologija med slovarjem in besedilom: analiza elektrotehniške terminologije*. Ljubljana: ZRC SAZU.

Andreja Žele, 2000: O slovarskem prikazu slovenske vezljivosti. *Jezik in slovstvo* 46/1. 239–356.

Andreja Žele, 2005: Aktualizacijsko širjenje/oženje pomenja ustaljenega besedja kot odraz besedilne različnofunkcijskosti. *Obdobja 22. Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti*. Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik Filozofske fakultete. 133–148.

Andreja Žele, 2009: Pomenotvorne zmožnosti z vidika /de/terminologizacije. *Terminologija in sodobna terminografija*. Ur. N. Ledinek, M. Žagar Karer, M. Humar. Ljubljana: Založba ZRC SAZU. 125–137.

Andreja Žele, 2012: *Pomensko-skladenjske lastnosti slovenskega glagola*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Viri:

Delo. Spletna izdaja: www.delo.si, 18. 4. 2013.

Dnevnik. Spletna izdaja: www.dnevnik.si, 17. 5. 2013.

Korpus slovenskega jezika FidaPLUS: www.fidaplus.net, 2. 5. 2013.

Korpus slovenskega jezika Gigafida: demo.gigafida.net, 29. 4. 2013.

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo: www.mvzt.gov.si, 20. 5. 2013.

Ona: živeti kot ženska 14 (2012)/1–50. Priloga Dela in Slovenskih novic.

Priročnik za bruce: generacija 2005. Ljubljana: Mladinski mediji, 2005.

Slovar slovenskega knjižnega jezika: Elektronska izdaja v. 1.1, 2000. Ljubljana: DZS

Marko Snoj, 2009: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Založba Modrijan.

Sodobna pedagogika 62 (2011)/1–5. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.

Večer. Spletna izdaja: www.vecer.si, 9. 5. 2013.

Veliki slovar tujk, 2002. Ljubljana: Cankarjeva založba.

IZJAVA O AVTORSTVU IN OBJAVI NA SPLETNIH STRANEH

Spodaj podpisana Teja Volk izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom *Lastnosti leksike s področja šolske pedagogike* moje avtorsko delo in da se strinjam z objavo v elektronski obliki na spletnih straneh Oddelka za slovenistiko.

Ljubljana, 29. 5. 2013

Podpis: